

Biblicum

- tidskrift för biblisk tro och forskning

Nr 4 2001 Årg. 65

INNEHÅLL

Redaktionellt. Alvar Svenson	153
Johannes döparen. Egil Edvardsen	157
De två vägarna – Psalm 1. Stefan Hedkvist	163
Är Bibel 2000 och dess noter tillförlitliga? Seth Erlandsson	168
<i>Frågor och svar:</i>	
Rädd för fundamentalism. AS	181
<i>Litteratur:</i>	
”Skriftens ansikten” av Jesper Svartvik. AS	183
”Overgitt til Herrens Ord” av Jan Bygstad. EE	187
<i>Utblick över samtiden:</i>	
Är du som kristen en förtryckt och underkuvad människa? AS	194
”Möte med vänner”. AS	194
Akut pastorsbrist hotar. AS	195
För femtio år sedan. AS	196
En kristendom utan dogmer är ingen kristendom. AS	197
Stöd Biblicums nya teologitbildning	199

BIBLICUM – tidskrift för biblisk tro och forskning

Ansvarig utgivare: Alvar Svenson.

Redaktionskommitté: Alvar Svenson, Carl Peterson och Egil Edvardsen.

Tidskriften utkommer under 2002 med 4 nummer.

Prenumerationspriset för 2002 är 150 svenska kronor (stud 90 kr).

Norska prenumeranter betalar norska kr 135 (stud 85 n kr).

Finska prenumeranter betalar finska mark 110 (stud 70 mark).

Postgiro Sverige 152335-6

Bankgiro Norge 7877.08.15400

Leonia Finland 800054-1094992

Tidskriftens expedition:

Carl Peterson, N Stationsgatan 29, S-287 72 Traryd.

E-mail: carl.peterson@rixtele.com

Redaktionens adress:

Alvar Svenson, Klasgatan 10, S-340 14 Lagan.

E-mail: alvar.svenson@swipnet.se

Glöm inte anmäla adressändring.

BIBLICUM

tidskrift för biblisk tro och forskning

4/2001

Redaktionellt

Kära läsare!

”Jesus Kristus är densamme i går och i dag och i evighet” (Hebr 13:8).

Vi lever i förändringens tid. Det som den ena dagen anses vara värdefullt och betydande är nästa dag inget värt och utan betydelse. Men förändringar är inget unikt för vår tid, utan människor har i alla tider fått ställa in sig på förändringar i sina livsvillkor. Vad som är betecknande för vår tid är att allt förändras mycket snabbt; en generation hinner se mycket av förändringar på många plan. Inte minst genom tekniska framsteg och forskningens landvinningar har våra liv förändrats, bostäder förbättrats, sjukvården och medicinska framsteg gjort behandlingen effektiv, av också mycket svåra sjukdomar. Informationstekniken underlättar flödet av information som med blixstens hastighet når till alla jordens hörn. Praktiskt har människors vardag på femtio år förändrats till näst intill oigenkännlighet. Det sagda är inte kontroversiellt, var och en är beredd att instämma. Överallt sker förändringar, i politiken och i samhället, i skolans värld och på arbetsplatser talas det hela tiden om förändring, omorganisation och dess nödvändighet.

I allt detta visar det sig plötsligt finnas något som inte förändras, som är evigt! Redan här kommer protesterna. ”Det kan inte finnas något som är oföränderligt här i världen!” Men vårt inledningsord från Hebreerbrevet har en annan uppfattning. Gud och hans nådesbudskap till hans skapade och återlösta värld förändras inte! I Psalm 117 står det: ”Ty hans nåd är väldig över oss och hans sanning varar i evighet”. Däremot, när vi talar om oss själva och våra liv och vårt verkande, då kommer alltid en osäkerhetsfaktor in i bilden. ”Vårt liv varar sjuttio år eller åttio, om krafterna räcker. När det är som bäst är det möda och bekymmer. Snart är det förbi, vi flyger bort” (Psaltaren 90:10). Samma psalm talar också om Gud och säger: ”...

från evighet till evighet är du, Gud” (vers 2). Författaren till denna psalm hade erfarit sin egen förgänglighet men lärt känna den Gud som hade varit tillflykten från släkte till släkte. Gud som tillflykt gjorde att frimodigheten upprätthölls och trösten att vara i Guds hand överskuggade allt.

Förändringar och flyktighet hör det mänskliga livet till men det betyder inte att vi ska vara otrygga och vilsna. Mitt i allt detta kan vi hysa den största frid och trygghet. I Psalm 4:9 säger David: ”I frid kan jag lägga mig ner och sova, ty du, Herre, du låter mig bo i trygghet.” Så har Kristi lärjungar alltid känt trygghet och tillit till sin Herres tröstande ord och löfte. Det har de gjort därför att de har litat på sin Herre då han lovat vara med dem alla dagar intill tidens ände. Den dag då man möter döden gör man det i den förvisningen att man får vakna på den andra sidan, välkommen av änglar i Guds paradiset. Uteslutande av nåd för att Herren lovat det i sitt ord. Detta ord var något som höll i livet. Men man kunde också dö i frid i tron på Herrens ord. De förändringar man upplevt på de flesta områden i livet, omfattade inte förhållandet till Gud eller hans sätt att tala och handla med sina barn.

Jesus Kristus som densamme i evighet är ett tröstens ord för hans kyrka på jorden. Densamme som han var när han föddes i Betlehem, när han höll sin bergspredikan, kallade ut den döde Lasarus, eller ropar ”Det är fullbordat!” Densamme som visade sig för Mose i busken, eller gick före sitt folk under de fyrtio åren i öknen, densamme som stängde lejonens gap när Daniel var i lejongropen. Guds folk har hämtat tröst ur dessa händelser och trott på en Gud som var, är och förblir i evighet. Hos honom sker ingen växling av ljus eller mörker, han förblir alla goda gåvors givare. Av honom har världen fått den största gåvan som tänkas kan, nämligen hans egen älskade Son.

Nu har inte denna sanning fått stå oemotsagd. Det har hela tiden funnits en fiende som inte tål att denna sanning förkunnas för världen. Denne fiende har varit verksam på bred front. Han har lyckats föra människor på avvägar genom en rad olika saker. Den största skadan har han gjort genom att locka till tvivel på Guds ord och löften. Präster och lärare i församlingen har satt större tilltro till mänskliga auktoriteter än till Gud. Då människor inte tillåts tro och förtrösta på evangelium är alltsammans ändå förlorat. Hon får gärna vara from och religiös, gärna delta i kyrklig verksamhet – det har han inget emot – och hon får gärna tro på sig själv, bara hon inte tror på evangelium.

Fienden har använt flera vapen i sin kamp t ex att skapa likgiltighet för de eviga ting och frågorna. Människan som av naturen har en fientlig

inställning till Gud och hans vilja har med lätthet låtit sig bedragas. Förändringens religion har nått också den kristna församlingen som skulle vara grundad på oföränderlighetens hälleberg. Den klara bekännelsen till en hel Bibel har ersatts med tvekan och tvivel, tro och tillit med förnekelse och otro. Ingenting fick stå oberört: allt skulle svepas med. Heliga löften om ett förblivande vid den oförfalskade bekännelsen betydde i praktiken inte mer än att orden fick stå kvar till intet förpliktande. Ingen möda fick sparas när det gällde att omtolka och förvanska den bekännelse fäderna offrat blod och liv för. Då Jesus själv vid ett tillfälle vänder sig till lärjungarna med frågan: "Inte vill väl också ni gå bort?", svarade Petrus honom: "Herre, till vem skulle vi gå? Du har det eviga livets ord" (Joh 6:67-68).

Detta nummer avslutar den sextiofemte årgången av denna tidskrift. Under de sextiofem år som gått har målsättningen varit att låta Bibeln komma till tals i den teologiska debatten. Det var *Förbundet för Biblisk tro* som startade utgivningen av *Biblicums* föregångare *För Biblisk Tro*, som under många år hade David Hedegård som redaktör och ansvarig utgivare. Han gjorde sig bland annat känd som bibelöversättare då han översatte NT, som utkom i mitten av sextioalet. Just för att Bibeln skulle bli läst och känd av människor. Vår tidskrift har fortfarande den målsättningen att Bibeln ska bli känd och läst och att den ska få komma till tals i en tid som är fylld av förnekelse och otro. Vi tror att tiden är kort och att det blir allt trängre för dem som bekänner sig till den inspirerade och ofelbara Bibeln. Men Jesus Kristus är densamme igår och idag och i evighet. För denna sannings skull vill vi fortsätta med vår tidskrift också det kommande året. Men vi känner också starkt stöd från våra trogna vänner och prenumeranter som bidrar till fortsatt arbete och glädje över att få delta i den teologiska debatten.

Inför kommande år ber vi till Gud om hjälp och välsignelse över vår beslutade satsning på teologiska studier vid vår institution. När vi fattade det beslutet gjorde vi det i enlighet med stiftarnas uttalade önskemål i grunddokumentet. Vi är medvetna om att det är en av de största satsningarna Biblicum någonsin gjort men med Guds hjälp och våra understödjares offervilja tror vi på möjligheten av genomförandet av denna satsning. Vi är i starkt behov av unga och hängivna teologer som är beredda att stå upp för troheten mot Guds Ord. Därför vädjar vi om Ditt stöd för denna viktiga sak. Var med från början och låt ditt stöd bli en uppmuntran också för dem som är beredda att ge av sin tid och kraft för att skaffa sig kunskap som ska bli andra människor till hjälp. Hittills har vi endast haft kortkurser men från och med hösten 2002 kommer vi att bedriva undervisning på heltid. Vi gläder oss över att det finns några unga män som visat intresse för dessa

studier och vi hoppas naturligtvis på fler. Till detta behövs ekonomiskt stöd men vi tror att det är en mycket värdefull ”investering” för framtiden.

Vi tackar våra prenumeranter och understödjare för detta år och önskar er tillbaka till nästa årgång. Eftersom vi inte höjt prenumerationspriset på flera år önskar vi höja till 150 kronor - för nästa år. I detta nummer har vi fått ett viktigt bidrag med översättningskommentarer av Seth Erlandsson som är i högsta grad initierad och ansvarig för översättningen av GT i Svenska Folkbibeln. Vi tackar för uppmuntran och förbön under det år som nu går mot sitt slut. Hjälp oss att sprida vår tidskrift till vänner och personer som kanske är intresserade av en bibeltrogen undervisning. Vi tackar för synpunkter på och bidrag till att göra tidskriften känd och läst.

Alvar Svenson

Hjälp oss att sprida tidskriften Biblicum!

Välkommen att beställa gratis provexemplar till vänner och bekanta!

Johannes döparen

Johannes döparen är en central person under adventstiden. Flera av texterna som läses i gudstjänsten handlar om hans födelse, liv och gärning. De betonar den stora betydelsen som denne gudsman hade.

Texterna om Johannes döparen är väl lämpade för advent eftersom hans ankomst är oupplösligt knuten till Frälsarens ankomst. Om inte Johannes hade kommit och utfört sin gärning, skulle inte profetierna ha blivit uppfyllda. Johannes' far, den gamle Sakarias, uppstämde en lovsång efter det att Johannes hade fötts: "Välsignad är Herren, Israels Gud, som har besökt och återlöst sitt folk. Han har upprättat åt oss ett frälsningens horn i sin tjänare Davids släkt, så som han för länge sedan hade lovat genom sina heliga profeters mun" (Luk 1:68-70). Johannes' ankomst var en oupplöslig del av löftenas uppfyllelse.

Herren hade lovat att sända Frälsaren, men han hade samtidigt lovat att sända förelöparen som skulle komma just före Messias' ankomst. Om nu Kristus är den som var utlovad, vem är då den utlovade förelöparen före honom, han som skulle förbereda vägen för Herren? Om inte Johannes döparen hade kommit, hade vi inte kunnat svara på detta. Men nu har Johannes kommit. Han är den profeterna talade om. Jesus sade att det är om honom detta står skrivet: "Se, jag skall sända min budbärare och han skall bereda vägen för mig" (Mal 3:1).

I detta bibelstudiet ska vi behandla ett centralt ord av Jesus som i ett nötskal beskriver Johannes döparens person och gärning. Vi läser i Matt 11:11:

Amen säger jag er: Bland dem som är födda av kvinnor har ingen trätt fram som är större än Johannes Döparen. Men den mindre i himmelriket är större än han.

Johannes döparen – den störste bland dem som är födda av kvinnor

Den som säger detta vet vad han talar om, för han är den allvetande Gudens Son. Även om uttalandet är överraskande, är det likväl sant. Om det bara

hade varit en vanlig människa som sade detta om Johannes, skulle vi ha tänkt att han var så begestrad över Johannes att han övervärderade honom. Men den evige Gudens Son är inte underlagd känslomässiga övervärderingar. Vi kan övervärdera en människa. Vi kan bli så imponerade av en människa att vi fullständigt tappar förmågan till bedömning och glömmar att också en sådan människa är kött och blod som vi själva och är av naturen underkastad syndens och dödens lag. Så är det med oss, men inte med Jesus, inte med den allvetande Gudens Son. Han vet, och alla hans uttalanden är baserade på en fulländad kunskap om andra människor.

Vad är det han säger om Johannes döparen? Han jämför honom med alla människor som fram till denna tid är födda av kvinnor och säger: Inte en av dem var större än Johannes. Med orden "dem som är födda av kvinnor" menar Jesus alla människor som hade levt före Johannes' tid och som fortfarande levde. Endast han som uttalade orden var undantagen. Ty han var född inte endast av kvinna utan också av Fadern ifrån evighet. "Hans ursprung är före tiden, från evighetens dagar", säger profeten Mika (5:2b). Men bland alla andra fanns det ingen enda som var större än eller lika stor som Johannes döparen.

Stora män hade framträtt som världshärskere under historiens gång. Kung Nebudkadnessar hade varit en stor man bland världens invånare. Himmels Gud hade gett honom ett mäktigt rike, styrka, kraft och ära, så att han var kungars kung och härskade överallt där det bodde människor, som Daniel säger (Dan 2:37-38). Alexander den store och många andra stora härskare hade levt och deras stora och mäktiga gärningar fyller många sidor i världshistorien. Men Johannes var större än alla dessa.

Inom Guds folk hade det ändå framträtt stora män. Vi känner dem: Moses, som Gud använde till att föra sitt folk ut från slaveriet i Egypten och som mottog den heliga lagen på Sinai. Josua, som Gud använde till att föra folket in i det utlovade Kanaans land. David, Israels mäktigaste kung för alla tider och som psalmdiktare inspirerad av Herren själv. Salomo, som ägde en visdom som ingen människa hade sett maken till och som på Guds befallning byggde det vackra templet och regerade i fred över hela Israel. Guds profeter var stora. De var Guds mun och talade till folket om framtida händelser och om den kommande Frälsaren. Jesaja och Jeremia var bland de största av dem. Men större än de alla var Johannes döparen! Han var större än Mose, större än Josua, större än David, Salomo och alla profeterna. Han var den störste "bland dem av kvinna födda". Detta säger Kristus, Guds Son.

Naturligtvis kommer det frågor såsom: Vad var det med Johannes som gjorde honom till den störste i det gamla förbundet? Vari bestod hans stor-

het? Kunde det vara hans underliga födsel som fick Jesus att säga att han var den störste? Hans födsel var ju verkligen underlig. Hans far Sakarias och hans mor Elisabet var mycket gamla, ja, så gamla att de enligt naturens ordning inte kunde förvänta sig några barn. Men en dag medan Sakarias utförde sina prästerliga tjänster inför Gud, kom ängeln Gabriel till honom och sade: ”Din bön har blivit hörd. Din hustru Elisabet ska föda en son åt dig, och du skall ge honom namnet Johannes” (Luk 1:13). Men Sakarias ville inte tro det. ”Jag är ju en gammal man”, sade han, ”och min hustru är också till åren.” Då svarade ängeln: ”Jag är Gabriel, som står inför Gud, och jag är sänd för att tala till dig och ge dig detta glada budskap.” När tiden var inne födde Elisabeth en son och kallade honom Johannes. Genom ett under blev Johannes döparen född av Elisabeth som var mycket gammal.

Var det kanske på grund av denna övernaturliga händelse som Jesus kallade Johannes den störste av kvinna födda? Det är mycket osannolikt eftersom Isak, Abrahams son, också blev född på ett övernaturligt sätt. Hans mor Sara, var mycket gammal då han föddes. När det gäller födelsen, var inte Johannes större än Isak.

Vad kan det då vara som gör att Jesus talar som han gör om Johannes? Kan det bero på att han var den ende profet som andra profeter profeterat om flera hundra år före hans födelse? Så är nämligen fallet med Johannes. Han är den ende profet som andra profeter profeterat om. Sjuhundra år före hans födelse hade profeten Jesaja förkunnat: ”En röst ropar i öknen: ’Bered väg för Herren!’” (Jes 40:3). Nya testamentet säger klart att det var Johannes som Jesaja profeterade om (se Matt 3). Också Malaki, den siste av det Gamla testamentets inspirerade profeter, hade profeterat om Johannes: ”Se, jag skall sända min budbärare och han skall bereda vägen för mig” (Mal 3:1). Jesus hänvisar till Malaki i Matt 11:10, där han säger att det är om Johannes detta är skrivet.

Det finns alltså ingen annan profet än Johannes som blivit omtalad på det sättet av de gamla profeterna. Men det är inte heller det som är orsaken till att Jesus talar som han gör om Johannes och säger att han är den störste av kvinna född.

Emellertid talar profeterna i Gamla testamentet om vad det är som Johannes’ storhet verkligen består i. De talar nämligen om det verk som Gud från evighet hade bestämt att Johannes skulle utföra, ett verk som ingen annan människa var bestämd till att utföra. Johannes hade fått i uppdrag av Gud att bereda vägen för den utlovade. Det stora och härliga uppdraget att bereda vägen för Messias, Kristus.

Hans gärning bestod i att förbereda folket på att ta emot Frälsaren. Detta

hade ängeln Gabriel redan sagt till Sakarias: ”Han skall gå framför honom i Elias ande och kraft, för att vända fädernas hjärtan till barnen och omvända de olydiga till ett rättfärdigt sinnelag och så skaffa åt Herren ett folk som är berett” (Luk 1:17). Vi vet att Johannes utförde detta verk. Han förberedde folket på Frälsarens ankomst genom att förkunna omvändelse. Han påminde folket om deras synder och om syndens straff för att de skulle inse att de behövde en Frälsare från synden och dess fruktansvärda konsekvenser.

Ingen annan profet i det Gamla testamentet hade fått ett sådant privilegium, att förbereda folket på Frälsarens ankomst. Alla de andra profeterna kunde inte säga mer än detta: Frälsaren ska komma när tiden är inne. Men Johannes stod fram och förkunnade: ”Omvänd er, ty himmelriket är nära.” Var beredda på att ta emot Kristus! ”Mitt ibland er står en som ni inte känner, han som kommer efter mig. Jag är inte värd att knyta upp remmen på hans sandaler” (Joh 1:26-27).

De gamle profeterna skådade Messias liksom i fjärran, långt borta, men Johannes kunde peka på honom där han kroppsligen stod mitt ibland dem och säga: ”Se, Guds Lamm som bär världens synd” (Joh 1:29). De gamla profeterna profeterade om en som skulle komma. De hade till och med fått profetiska syner om den framtida Frälsaren, som till exempel Jesaja som i en profetisk syn såg Messias och förkunnade: ”Ett barn blir oss fött, en son blir oss given. På hans axlar vilar herradömet och hans namn är: Under, Råd-givare, Mäktig Gud, Evig Fader, Fridsfurste” (Jes 9:6). Men ingen av dem hade sett Messias av kött och blod. Av alla profeterna var det bara Johannes som hade detta privilegium. Han såg Herren Jesus Kristus. Han pekade på honom och talade med honom. Alla de andra profeterna kunde bara tala *om* honom.

Men framför allt visar hans namn, Johannes *döparen*, en annan orsak till hans storhet. Han kallades döparen, inte bara därför att han döpte folket som kom till honom och bekände sina synder, utan först och främst för att han döpte den utlovade Messias, Guds egen Son. Därmed utförde han en större och härligare tjänst för Messias än någon annan profet under Gamla testamentet, och därför säger Jesus om honom att ”bland dem av kvinna född är ingen större än han”.

Johannes döparen – den minste¹ i himmelriket

Oavsett hur stor Johannes var i förhållande till profeterna säger Jesus likväl om honom: ”Men den minste i himmelriket är större än han”. Vad menar

¹ ”den minste”: I Svenska Folkbibeln ”den mindre”.

Jesus nu med det? Först säger han att Johannes är den störste bland dem som är födda av kvinnor och därefter att den minste i himmelriket är större än han. Hur ska vi förstå detta?

Vem är det Herren Jesus tänker på när han talar om ”den minste i himmelriket”? Här är faktiskt flera bibeltolkare oeniga och det är kanske inte rätt att komma med en bombastisk tolkning av detta skriftstället. Luther och Melancthon hävdar att den minste i himmelriket var Jesus själv. Jesus talar om sig själv i förnedringstillståndet. Han blev sårad, kränkt och ödmjukad mer än vad Johannes blev. ”Han var genomborrad för våra överträdelsers skull, slagen för våra missgärningars skull. Straffet blev lagt på honom för att vi skulle få frid” (Jes 53:5). Kristus i förnedringstillståndet är den minste i himmelriket.

Men så finns det andra teologer, bland annat en av 1600-talets lutherska ortodoxa fäder, Johann Gerhard, som hävdar att här är det tal om Jesu lärjungar i det nya förbundet. Det är det Johannes talar om strax före då han säger: ”Omvänd er ty himmelriket är nära.” Så ”den minste i himmelriket” är alltså Jesu minsta bröder.

Vi ser hur tolkningarna går isär. Likväl bör vi kunna säga så mycket att den person som har en sådan tjänst och position att han är större än Johannes, är större för att han tillhör det rike som Johannes bara stod på tröskeln till. Den personen tillhör uppfyllelsens tid, den tid då löftena går i uppfyllelse.

Johannes kom *innan* allt gått i uppfyllelse. Han fick inte se Kristi lidande, död och uppståndelse. Han stod vid gränsen till det nya förbundet. I och med Johannes var den förberedande perioden slut. Han tillhörde det gamla förbundets gudsfolk, han blev halshuggen av Herodes eftersom löftena hade gått fullständigt i uppfyllelse och återlösungsverket var fullbordat. Han såg Guds lamm som bar världens synd, men då detta Guds lamm fördes upp till Golgata för att offras, var inte Johannes längre i livet. Han hörde Mästarens röst, men han hörde inte då han ropade från korset: ”Det är fullbordat!” Han hörde inte budskapet från den uppståndne Jesus: Jag lever. Jag har övervunnit alla din själs fiender. Jag är uppstånden för din rättfärdighets skull. Johannes fick heller aldrig höra evangeliet som lärjungarna förkunnade över hela världen.

Johannes kunde bara tala i futurum, i framtidsform. Men idag kan vi säga: Kristus *har burit* våra synder i sin kropp upp på korset. Kristus *har återlöst mig* från synden, döden och djävulens makt, med sitt heliga och dyrbara blod och med sitt oskyldiga lidande och död. I motsats till Johannes döparen kan aposteln Paulus säga: ”I Kristus Jesus har vi återlösningen

i hans blod, förlåtelse för synderna” (Ef 1:7). ”Gud var i Kristus och försonade världen med sig själv” (2 Kor 5:19).

I Matt 13:16-17 säger Jesus till sina lärjungar: ”Men saliga är era ögon som ser och era öron som hör. Amen säger jag er: Många profeter och rättfärdiga längtade efter att få se det ni ser, men fick inte se det, och få höra det ni hör, men fick inte höra det.” Johannes döparen längtade efter att få se och höra om Messias’ fullbordade verk. Men trots hans höga ämbete som Frälsarens förelöpare, fick han inte se eller höra det. Så på denna punkt är alla de som har sett och hört om Frälsarens fullbordade frälsningsverk, större än Johannes döparen.

Du som läser detta, har fått höra det. Du har hört evangeliet om Kristi fullbordade försoningsverk på korset och om hans segerrika uppståndelse från det döda. Så på detta sätt har du också en högre rang än Johannes, ”den störste bland dem som är födda av kvinnor”. Tänk vilket privilegium det är att ha fått höra evangelium! Ingen är mer privilegierad än den som har fått höra att löftena är uppfyllda och synden är sonad.

De två vägarna

Psalm 1

Psaltaren är full av bilder. Psalmförfattarna växlar i stor frihet mellan olika bilder som undervisar oss om andliga ting. Vi läser och förstår bildspråket i Psalmerna på samma sätt som vi läser och förstår Jesu liknelser. Jesus kan i sina liknelser undervisa om andliga ting med bilder hämtade från det dagliga livet eller naturen. I Matt 13 undervisar han om himmelriket med liknelsen om såningsmannen, ogräset bland vetet, senapskornet, surdegen, skatten och pärlan och fisknoten. Alla dessa bilder, hämtade från det vi har sett eller känner till, lär oss något om vad vi inte kan se eller känna till – himmelriket.

Den första psalmen undervisar oss om andliga ting med bilder som vi lätt förstår och kan måla upp för våra ögon. I den första psalmen liknar David människors liv med vandringar längs skilda vägar. En väg slutar inte bara i tomma intet utan leder fram någonstans. På samma sätt leder också de troendes och de otroende skilda livsvägar fram till olika mål. David liknar också den troende vid ett träd som bär frukt. Han liknar Guds ord vid livgivande vattenbäckar. De otroende liknas vid agnar som vinden blåser bort. Flera olika bilder växlar i snabb takt i denna korta psalm. Ändå är den fullständigt klar och tydlig och de flesta förstår genast vad David talar om. Ja, många är inte ens medvetna om att det faktiskt är ett bildspråk han använder. Innehållet är så klart och tydligt att det inte kunde sägas klarare med andra ord.

När man sitter en stund vid en gågata ser man en massa människor gå förbi. De flesta ser helt vanliga ut och man vet inte var de kommer ifrån och vart de är på väg. Man kan ibland ana hur de lever och vad de har för värderingar men sådant syns sällan bara genom att se dem passera. Kanske är det en troende människa som går förbi, kanske en otroende. Den första Psalmen visar att det är stor skillnad mellan troende och otroende. Skillnaden visar sig i ord och gärningar när vi lär känna dem. De tror olika, de har vitt skilda värderingar och attityder och de lever olika. De vandrar längs två

olika vägar och har helt olika slutmål för sitt liv. Det är lika bra att vi lär oss att det är så stor skillnad mellan troende och otroende.

Den första psalmen utgör tillsammans med den andra psalmen en inledning till hela Psaltaren. Motiv och bilder ur dessa psalmer återkommer sedan i många av Psaltarens psalmer. Konung David är författaren.

De första verserna i den första psalmen framställer tre kännetecken på de troende: de kämpar mot synden, de älskar Guds ord och de gör goda gärningar. Den första versen lyder:

*Salig är den som inte följer de ogudaktigas råd
och inte går på syndares väg
eller sitter bland bespottare*

Vad säger ni om bilden i den första versen? Är bilden av att följa något, att gå en väg eller att sitta bland människor svår att förstå? Nej, denna vers handlar om värderingar och livsstil. Värderingar och livsstil hör nära samman. Allt som påverkar våra tankar och värderingar kommer också snart att påverka våra gärningar. Det är så avfallet och ett syndigt liv börjar. När någon låter sina tankar och värderingar påverkas av syndiga och otroende människor så är ett liv i uppenbart trots mot Gud inte långt borta. Men vi skall inte låta oss påverkas av de ogudaktigas livssyn. Salig är den som inte följer de ogudaktigas råd. De otroendes falska värderingar skall vi inte göra till våra egna.

Sedan David talat om de ogudaktigas värderingar så talar han om gärningarna eller livsstilen. De troende gör inte syndares livsstil till sin egen så att de börjar leva i deras synder. Att inte gå på syndares väg innebär just detta att inte leva så som de gör. Deras synder skall vi inte göra till våra egna och anta samma livsstil.

Man sätter sig ned där man känner sig hemma och kan vila. De troende sitter inte bland bespottare. Bilden innebär att de troende inte skall göra sig hemmastadda bland dem som hädar Gud så att de blir ens bästa vänner. Det är fjärran ifrån troende att ta del i deras gärningar som bespottar Gud och hädar honom. Den som gör världens värderingar och attityder till sina egna hamnar däremot snart i både ett syndigt liv, bespottelse och hädelse. Den som låter sig påverkas av de ogudaktigas värderingar kommer mycket snart att också leva som dem och känna sig hemma bland dem. Det liv som tidigare gjorde oss förskräckta har snart blivit vårt eget om vi låter oss påverkas av världens värderingar.

Denna vers säger samma sak som Paulus i Rom 12:2: ... *anpassa er inte*

efter den här världen, utan låt er förvandlas genom sinnets förnyelse, så att ni kan pröva vad som är Guds vilja, det som är gott och fullkomligt och som behagar honom. De troende anpassar sig inte efter den här världen och gör inte heller de otroendes livsstil till sin egen utan söker istället vad som är Guds vilja, det som är gott och fullkomligt och som behagar honom.

I vår omgivning möter vi uttryck för ett överflöd av ogudaktiga attityder och värderingar – girighet och materialism, människor som anser att lyckan består i att ha mycket pengar, sexuell lössläpphet, förakt för äktenskapet och familjen, hot och våld, droger och missbruk. Vi måste inse att vi inte kan låta sådant få rum i våra tankar och våra liv för då blir det snart fast rotat där. Om vi ger utrymme i våra liv för världens attityder och värderingar så är vi mycket snart fångade i deras syndiga livsstil.

Hur många timmar har veckan? $7 \times 24 = 168$ timmar. Hur många timmar tillbringar vi i kyrkan för gudstjänst? Cirka en timme. Ingen kristen skall inbilla sig att han kan stå emot världens attityder om han de övriga 167 timmarna är upptagen med arbete och sömn, och att roa sig med världslig underhållning, TV, internet, pop och otroende vänner. Nej, om vi vill att hela vårt liv skall bli format av Guds ord så behöver vi ägna det mycket mer än den timme som gudstjänsten varar varje vecka.

David skriver så här: *Salig är den som ... har sin glädje i HERRENS undervisning och begrundar hans ord dag och natt.* Det är HERRENS undervisning som skall forma våra värderingar, attityder och vår livsstil. De troende har sin stora glädje i att studera Guds ord och tänker på det varje dag. Om det är Guds ord som skall forma och förnya oss så behöver vi också begrunda det ofta. Det är nödvändigt att vi inser hur viktigt det är att ha familjeandakter varje dag. Vi behöver träna oss att minnas Guds ord på samma sätt som konfirmanderna får lära sig bibelord. Vi behöver få som vana att tillämpa Guds ord i vårt dagliga liv så att vi tänker på det när vi skall fatta beslut eller när vi möts av frestelser. Ständigt skall Guds ord vara ett ljus på vår stig.

Guds ord innehåller både lag och evangelium. Lagen lär oss hur vi skall leva som Guds barn. Men det är evangeliet som ger oss stor glädje och som motiverar oss till ett liv som behagar Gud. Det är endast den som har sin stora glädje i Guds löften som är motiverad att leva så som Gud befäller. Och Guds löften ger oss sannerligen stor glädje. Han lovar oss syndernas förlåtelse helt gratis för Kristi skull. I sitt evangelium lovar han oss evigt liv i himmelens härlighet. Allt detta skänker han oss som gåva. När vi fått så mycket utan att ha förtjänat det så vill vi gärna tacka Gud genom att göra det som behagar honom.

Gud har knutit stora löften till studiet av hans ord. Den som har sin glädje i hans undervisning och begrundar hans ord liknas vid ett träd:

*Han är som ett träd,
planterat vid vattenbäckar,
vilket bär sin frukt i rätt tid
och vars blad inte vissnar.
Allt vad han gör lyckas väl.*

Ett träd kan bära frukt bara om det har tillgång till vatten, annars torkar det bort. På samma sätt bär de troende frukt bara om deras tro får näring av Guds ord. Guds ord är de klara vattenbäckarna. Guds ord är livets vatten som ger oss liv och gör att vi bär frukt. Vad är det för slags frukt? Ett träd bär frukt som är av samma sort som trädet. Ett äppelträd producerar äpplen. En vinbärsbuske producerar vinbär. På samma sätt så bär den som tror på Kristus frukt som är Kristuslik. Den troende får av Guds ord kraft att leva så som Jesus levde och bli mer och mer lik honom. Slutligen skall vi i uppståndelsen förvandlas och bli honom lika.

Denna vers lovar alla troende lycka och välsignelse. Den sanna lyckan är den frid som kommer av syndernas förlåtelse. Den sanna lyckan är friheten att tjäna Gud och göra det som behagar honom. Den sanna lyckan är att leva i gemenskap med Gud nu och i evighet. Alla dessa välsignelser tillhör dem som har sin glädje i HERRENS undervisning.

Psalmen fortsätter med en kortare beskrivning av de ogudaktigas väg som leder till fördärvet. Denna beskrivning är kort eftersom det inte finns något positivt att säga om de ogudaktigas väg. De lyssnar inte till Guds ord. De producerar inte någon god frukt. De skall inte bli välsignade av Gud. Deras insatser och prestationer är lika värdelösa som bås och damm. Psalmisten skriver:

*Så är det inte med de ogudaktiga,
de är som agnar som vinden för bort.
Därför skall de ogudaktiga ej bestå i domen,
ej syndarna i de rättfärdigas församling.*

David fäster här vår uppmärksamhet på den dag då hela världen skall dömas – domens dag. Han presenterar en ny bild. Bilden är här den av jordbrukaren som inbärgar sin skörd. Sedan han tröskat säden rensade han den genom att kasta upp den i luften med en skovel. Agnarna fördes då bort av

vinden och den goda säden kunde sedan lagras. På domens dag skall de otroende avlägsnas från Guds närvaro som agnar som vinden för bort, som värdelöst torrt skräp.

Psalmförfattaren ställer aldrig frågan men den är oundviklig: Varför skulle de troende som får sin näring av det levande vattnet, bär frukt och blir evigt välsignade ha någon anledning att följa de ogudaktigas råd eller vandra på syndares väg? Varför skulle det träd som bär frukt vilja bli ett torrt bås som förs bort av vinden? När det sker inträffar det obegripliga.

David avslutar med en sammanfattning eller slutsats:

*Ty Herren känner de rättfärdigas väg,
men de ogudaktigas väg leder till fördärvet.*

David fäster vår uppmärksamhet på målet för vår vandring genom livet. Det finns bara två vägar att vandra. Och det är stor skillnad mellan dem. De ser annorlunda ut och leder till två olika mål. Inför detta måste vi fråga oss: vilket mål har jag för mitt liv?

Den väg som består i lydnad för Guds vilja leder till evigt liv. Den väg som består i uppror och trots mot Gud leder till fördärvet. Det finns inget alternativ till dessa två vägar. Den som inte vandrar den ena vandrar den andra. Det finns inget viktigare här i livet än att bli säker på att vi vandrar den rätta vägen. Den enda rätta vägen är de rättfärdigas väg som leder till livet. Den vägen består i tro på Kristus, frid med Gud för Kristi skull och friheten att göra det som behagar honom. Detta är livets väg.

Litteratur:

Brug, John F. (1989). *Psalms Vol 1*. Milwaukee, WI: Northwestern Publishing House.

Är Bibel 2000 och dess noter tillförlitliga?

Inledning

Den statliga bibelkommissionens (BKs) textutgåva av Bibel 2000, alltså själva bibeltexten, utkom i slutet av 1999 och den nytestamentliga delen redan 1981. I mars 2001 har ”Bibelkommissionens komplement till textutgåvan” äntligen publicerats. Bokförlaget Libris har gett ut detta komplement under titeln *Notboken till Bibel 2000* (638 sidor).

Innan jag presenterar en utförlig granskning av Bibel 2000 och dess Notbok, vill jag kort sammanfatta vad jag kommit fram till:

Såväl själva bibelöversättningen Bibel 2000 som Notboken har många förtjänster. Vad översättningen beträffar flyter språket mestadels fint och ger ett fräscht intryck. Flera ställen har blivit bättre översatta än tidigare. Samtidigt innehåller Bibel 2000 många allvarliga felöversättningar, som strider mot ordens och grammatikens klara innebörd i grundtexten. Både textutgåvan och ännu tydligare Notboken röjer mycket klart att översättarna tolkat bibeltexten utifrån en världsbild eller verklighetsuppfattning som inte går att förena med Bibelns. Detta har lett till att Nya testamentets tolkning av GTs budskap och innehåll, som grundar sig på samma verklighetsförståelse som den GT har, avvisas av BK. Man menar att NT inte rätt förstår och återger GTs ursprungliga innebörd. Därmed bryts sambandet mellan GT och NT. Och för kristna bör det stå klart att därmed är grundvalen för klassisk kristen tro borta. Löftet om Messias och dess uppfyllelse blir inte längre Bibelns sammanbindande röda tråd.

Notboken innehåller förvisso många förklarande noter och sakupplysningar som underlättar förståelsen av texten. Men detta positiva förbleknar genom att Notboken blandar fina sakupplysningar med felaktigheter, halv-sanningar och allvarliga förvrängningar, svåra att genomskåda för dem som inte är exegetiska fackmän.

Notboken hävdar att ett stort antal bibelverser inte ger någon begriplig mening och tror att detta beror på att grundtexten blivit skadad. Vad gör

BK då? Antingen ändrar man grundtexten så att den ger en för BK acceptabel mening eller då hoppar man helt enkelt över stället i fråga. Ändringar av grundtexten utan stöd i någon alternativ läsart sker pinsamt ofta och ett sjuttioal verser eller delverser är överhoppade. Exempel på ändrad grundtext: I Ps 2:11f står det enligt grundtexten: ”Tjåna Herren med fruktan och glåd er med bävan! Ge Sonen hyllningskyss...” Denna text ändrar och nedkortar Bibel 2000 till: ”Tjåna Herren i fruktan, hylla honom i bävan!” Exempel på överhoppning: BK översätter bara första delen av Jes 35:8. Den lyder: ”En banad väg, en vandringsled, skall gå där, och den skall kallas ’den heliga vägen’. Ingen oren skall fårdas på den.” Resten av versen, som grammatiskt är lätt att översätta, lyder så här men överhoppas av BK: ”men den är till för dem. De som vandrar den vägen skall inte gå vilse, även om de är dårar.” Antagligen kan inte BK förstå hur en helig väg som inga orena får-das på ändå är till för orena. Har BK missat Bibelns grundbudskap att Guds väg, nämligen Messias, är till för orena och att dessa tack vare denna heliga väg räknas som rena? För BK är detta obegripligt och måste bero på att texten är skadad. Därför blir det överhoppat i Bibel 2000.

Bibelläsare, vilken tro de än har, har rätt att få veta vad som faktiskt står i grundtexten. De är inte intresserad av BKs uppfattningar om vilka tankar grundtexten *borde* innehålla. Därför behövs ett alternativ till BKs bibelöversättning.

Sammanfattningsvis finns det alltså både positivt och negativt att säga om Bibel 2000 och dess notbok. Men det negativa är av så allvarligt slag att det överskuggar det positiva och förvränger i så hög grad Bibelns budskap och verkliga innehåll, att en avslöjande granskning måste göras.

Låt oss nu bit för bit granska Bibel 2000 och dess noter mera detaljerat. Jag börjar med Bibelns första bok.

I. Guds Ande eller gudsvind?

I 1:2 översätter BK: ”och en gudsvind svepte fram över vattnet”. De flesta översättningar har ”och Guds Ande svävade över vattnet”, och det är så det hebreiska ordet *ruach Elohim* skall återges. Visserligen kan ordet *ruach* betyda både vind och ande, men uttrycket *ruach Elohim* betyder aldrig ”Guds vind”, ännu mindre ”en gudsvind” eller ”en våldsam vind”. När GT talar om en stormvind eller en våldsam vind och brukar ordet *ruach*, skriver man *ruach gedolá* eller *ruach seará* eller *ruach searóth*. Men oftast används inte ordet *ruach* utan orden *sáar* eller *seará* eller *sufá*. Ordet *Elohim* = Gud används 31 gånger i Första Moseboks grandiosa inledning 1:1-2:3 och syftar genomgående på den enastående Skaparen. Uttrycket ”*ruach Elohim* kan

inte översättas på något annat sätt än "Guds Ande". Men Notboken påstår trots detta att översättningen "Guds Ande" (eller som man föredrar att skriva "Guds ande") är "mindre sannolik".

Verbet i satsen visar också att översättningen "gudsvind" är omöjlig. Det hebreiska verbet *richéf* förekommer en gång till i GT, nämligen i 5 Mos 32:11. Där översätter BK korrekt med "sväva" utan reservationer i någon not. Det används där om örnen, som breder ut sina vingar och svävar fram och tillbaka över sina ungar. Men att en våldsamt vind eller "en gudsvind" skulle sväva är ju en omöjlighet. Därför ändrar BK utan vidare verbets betydelse till "svepte fram" och rättfärdigar denna översättning med en not som lyder: "Det hebreiska ordets betydelse osäker." Detta är märkligt, eftersom ordets verkliga betydelse alldeles tydligt kommer fram i 5 Mos 32:11. Om ett ord förekommer en enda gång och utan någon hjälpande parallelism, kan det vara svårt att avgöra detta ords rätta innebörd. Det finns sådana ord i GT. Men *richéf* är, som vi sett, inte ett av dem. Därför är BKs not vilseledande.

Det är också vilseledande att utifrån utombibliska skapelsemyter göra gällande att Bibelns skapelseberättelse (1:1-2:3 med kompletterande detaljer om människans skapelse i 2:4ff) skulle vara av liknande typ och delvis liknande innehåll som dessa myter. Bibelns skapelseberättelse talar om en skapelse *ex nihilo* "ur intet". Från början finns ingenting annat än *Elohim*, endast han är evig. Och han har skapat hela universum (ordagrant "himmelarna och jorden", 1:1) genom ett ofattbart under. Verbet *bará* "skapa" kan bara användas med Gud som subjekt, ty det skapande som texten talar om saknar mänskliga och materiella förutsättningar. Att skapa universum ur intet kräver den Eviges övernaturliga förmåga. Profeten Jeremia uttrycker den bibliska skapelse tron så här: "O, Herre, HERRE, se, du har gjort himmel och jord genom din stora kraft och din uträckta arm. För dig är ingenting omöjligt" (Jer 32:17).

Men nu vill BK göra gällande i Notboken att Guds skapelse började först i och med 1:3 och att en öde, mörk och vattendränkt jord redan då existerade. BK skriver i noten till "en gudsvind": "v. 2 är en grammatiskt sammanhållen skildring av kaostillståndet före Guds skapelsehandling (v. 3)". För det första skildras inte i vers 2 något kaostillstånd, jämförligt med kaostillståndet i utombibliska myter. Bibeltextern framhåller att när Gud av intet skapade universum (vers 1), var inte jorden färdigskapad med en gång. Att jorden först var "öde och tom", täckt av mörker och vatten, betyder inte att Gud hade misslyckats och tappat kontrollen över den framskapade jorden. Den ännu inte färdigskapade, ännu oinredda jorden hade ingalunda ham-

nat i ett kaostillstånd. Vers 2b klarlägger med orden ”Guds Ande svävade över vattnet” att Gud hade full kontroll över sin skapelse (precis som örnen i 5 Mos 32:11 har full kontroll över sina ungar) och resten av skapelseberättelsen undervisar om hur Gud steg för steg inreder jorden och fullbordar sin skapelse.

II. Har Gud skapat världen?

I en not till 1:1-3 hävdar BK att skapelseberättelsens början 1:1-3 också kan översättas så här: ”När Gud började skapa himmel och jord – jorden var öde och tom, djupet täcktes av mörker och en gudsvind svepte fram över vattnet – sade Gud.” Detta är inte sant. Prepositionen *bé* sammankopplad med ett verb eller med ordet *jom* ”dag” kan översättas med ”när”. Likaså kan två satser som båda börjar med *wé* ”och” sammanfogas så här: ”När (det eller det hände), då...” Men så är inte fallet i vers 1. Denna vers måste översättas: ”I begynnelsen skapade Gud himmel och jord (eller ordagrant: himlarna och jorden).” Däremot skulle fortsättningen från vers 2 kunna översättas: ”Då nu jorden (allra först) var öde och tom och mörker var över djupet, höll sig Guds Ande svävande (verbet står i participform i hebreiskan) över vattnet. Och Gud sade: Varde ljus!”

Åke Lundqvist skriver med rätta i DN den 28/2 med anledning av de publicerade noterna till Bibel 2000 och BKs ovan nämnda not till 1:1-3:

Plötsligt, i denna försynta not, rubbas hela vår föreställning om skapelsen och Guds allmakt. Det intryck som här förmedlas är ju att jorden och djupet och vattnet redan fanns när Guds skapelse började. Att Guds insats inte var att framställa elementen utan att åtskilja dem, att bringa reda i en kaotisk massa. Detta är förvisso ingen obetydligt insats, men långt mindre än den att – som vi hade trott att Gud gjorde – skapa ur intet. Om något redan fanns före Gud, låt vara endast ett kaotiskt uttillstånd – var kom det från, vem skapade det? Finns en makt bortom Gud – kanske högre än Gud?

Att försöka tolka Bibelns budskap utifrån myter och tankegångar i Bibelns omvärld leder ofta till allvarliga förvanskningar av Bibelns budskap. Men det har blivit så självklart för den världsuppfattning som inte har något utrymme för Bibelns unika Gud och hans unika undervisning att Bibelns budskap inte tillåts avvika från tankegångarna i Israels omvärld. Därför läser man in sådana tankegångar i bibeltexten också när de hebreiska orden och den hebreiska grammatiken omöjliggör det. Ett exempel på det är BKs tolkning av Första Mosebok 1:1-3 och vi kommer efterhand att visa på en hel rad sådana exempel.

Efter skapelseberättelsen i 1:1-2:3 är resten av Första Mosebok indelad i tio huvudavsnitt som alla har en inledning som innehåller det hebreiska ordet *toledóth*. En persons eller händelses *toledóth* betyder dess fortsättning, dess fortsatta historia eller släkthistoria. I 2:4 lyder rubriken ”Detta är himlens och jordens fortsatta historia sedan de skapats” och i en kiastisk ordställning i förhållande till denna rubrik tillfogas ”då när HERREN Gud hade gjort jord och himmel”. Versens uppbyggnad ser alltså ut så här: A – B – C // C – B – A. Med andra ord är denna vers en odelbar helhet där versens andra led förutsätter dess första led.

Trots detta slår Bibel 2000 sönder denna vers och låter dess första del bilda avslutningen på en sk första skapelseberättelse. Versens andra del görs sedan om till en inledning på en sk andra skapelseberättelse. För att rubriken ”Detta är himlens och jordens fortsatta historia sedan de skapats” (2:4a) i stället skall kunna bilda en avslutning på 1:1-2:3, översätter Bibel 2000 så här: ”Detta är berättelsen om hur himmel och jord skapades.” Men orden ”himlens och jordens *toledóth*” kan inte betyda ”berättelsen om himmel och jord” och *behibbareám* betyder inte ”hur de skapades” utan ”när de hade skapats”.

Betecknande för bibelkritiken på 1800-talet var bl a att man lanserade teorin om två motsägande skapelseberättelser i Bibelns två första kapitel. Man menade att Moseböckerna innehåller en rad motsägelser och motstridiga varianter, beroende på olika källskrifter från skilda tider som senare redaktörer misslyckades med att göra en sammanhängande text av. Man såg ingen som helst enhetlig komposition i Moseböckerna utan bara en mycket bristfällig sammanflätning av källskrifter med motstridiga synsätt. Idag är situationen något annorlunda. T o m Notboken skriver under rubriken ”Moseböcker”: ”Hur man än tänker sig Moseböckernas tillkomsthistoria framträder verket i sin slutliga form som en sammanhängande berättelse.”

Likväl missar Bibel 2000 och Notboken Första Mosebokens enhetliga komposition och anknyter till den förlegade bibelkritikens teorier om motsägande skapelseberättelser och motsägande traditionsskikt i bl a kap 7, 21 och 37 (mera därom senare). En uppdelning av Moseböckernas text på de fyra fiktiva huvudkällorna eller huvudskikten J, E, D och P präglar nu och då BKs sätt att översätta Moseböckerna, även om man är klar över att det finns forskare som har ifrågasatt hela denna grundindelning (Notboken s 334). Det är bibelkritikens förlegade uppdelning av Första Mosebok, kap 1 och 2, i en prästerlig skapelseberättelse (1:1-2:4a) och en jahvistisk (2:4b-25), som förlätt BK att slå sönder textens enhetliga komposition och göra en omöjlig klyvning och översättning av 2:4.

2:4-4:26 handlar om Guds skapade världes fortsatta historia med människan och hennes förhållande till Gud i huvudfokus. Därför är det naturligt att denna första *toledóth* ”zoomar in” ytterligare detaljer om människans skapelse och placering i Edens lustgård som en nödvändig bakgrund till syndafallet och dess katastrofala följder för vår värld. I 5:1-6:8 följer nästa *toledóth* med ”Adams fortsatta historia”, som för historien ända fram till Noa. Följaktligen heter den tredje *toledóth* ”Noas fortsatta historia”, 6:9-9:29. Den fjärde *toledóth*, 10:1-11:9, bär rubriken ”Noas söners fortsatta historia”. ”Sems fortsatta historia” är rubriken för 11:10-26, den femte *toledóth*. I och med de fem första *toledóth* har historien nått fram till Tera, Abrahams far. Första Mosebokens fem sista *toledóth* börjar med ”Teras fortsatta historia”, 11:27-25:11. Teras *toledóth* handlar om Abraham, alltså om den tid och den historia som följer efter Tera och som Tera är upphov till. Att i 2:4 översätta ”himlens och jordens *toledóth*” med ”berättelsen om himlens och jordens skapelse” är alltså lika galet som att översätta ”Teras *toledóth*” med ”berättelsen om Tera”. En *toledóth* handlar alltid om det historiska förlopp som följer efter det i inledningen nämnda. Angående Första Moseboks fina komposition och samtliga tio *toledóth*, se Svenska Folkbibeln.

III. Syndafallet och löftet om en Frälsare

I 1 Mos 3 berättas hur människan misstror Gud och genom denna synd drar in död, lidande och orättfärdighet i världen. Enligt Bibel 2000 motsäger ormen Gud och säger: ”Ni kommer visst inte att dö. Men Gud vet att den dag ni äter av frukten öppnas era ögon, och ni blir *som gudar* med kunskap om gott och ont” (v 4f). Varför skriver Bibel 2000 ”som gudar” och inte som de flesta översättningar ”som Gud”? Svaret är att isolerat kan de hebreiska orden betyda både ”som gudar” och ”som Gud”. Det anger också Bibel 2000 i noten till 3:5.

Men nu är inte dessa ord isolerade utan ingår i en kontext där det hebreiska ordet *elohím* varje gång betyder ”Gud” och inte ”gudar”. Tanken att det skulle kunna finnas någon mer Gud än *Elohim* (vars egennamn är JHWH) är helt främmande för Bibelns redogörelse för skapelsen och syndafallet. Det är först senare som synden tar sig sådana former att människor inbillar sig att det finns flera gudar. Enligt Bibeln är tron på flera gudar en tro på inbillningar, avgudar eller som de ofta kallas ”intigheter”.

Varför väljer då Bibel 2000 översättningen ”som gudar”? Därför att i utombibliska myter förekommer flera gudar och enligt vanlig bibelkritik är bibeltexten framvuxen under påverkan av utombibliska synsätt. Enligt den

bibelkritik som blev stark under 1800-talet kan inte Bibelns berättelser på ett unikt sätt skilja sig från tänkandet i t ex Babylonien. Därför har Bibel 2000 återigen valt en översättning som bättre harmonierar med en *utom-biblick*, babylonisk kontext. Men den är oförenlig med *bibeltextens egen kontext!*

3:15 innehåller Guds domsord över förföraren (ormen), som innebär ett glädjebudskap för den i synd fallna människan. Genom människans synd har den lyckliga gemenskapen med Gud förbytt i skilsmässa (= död) och rädsla för Gud. Den syndfria gemenskapen med Gud har förbytt i en annan gemenskap, gemenskap med förföraren och därmed fiendskap mot Gud. Men nu lovar Gud att gripa in mot ormen och sätta fiendskapen på rätt ställe, nämligen mellan förföraren och kvinnan.

Hur skall det gå till? Vers 15 ger svaret: Kvinnan skall få en avkomma (säd) som skall krossa ormens huvud. Men denna fantastiska räddningsinsats blir långt ifrån smärtfri. Ormen kommer att hugga kvinnans avkomma (säd) i hälen. Det är lätt att förstå att de som tar hänsyn till både GT och NT inte har kunnat undgå att förstå denna vers som en profetia om Kristus som i anslutning till Daniels bok också kallas "Människans son" (Människosonen). Bibel 2000 upplyser därför korrekt i en not till 3:15 att denna vers i kristen tradition "lästs som en profetisk utsaga om Maria (kvinnan) och Kristus (kvinnans avkomma)".

Men översättarna bakom Bibel 2000 vill återigen tolka bibeltexten utifrån vad människor på ett naturligt sätt kan ha haft för tankar när texten kom till och då kan texten knappast innehålla någon profetisk utsaga om en kommande Frälsare. Därför översätter inte Bibel 2000: "Han (denna avkomma) skall krossa ditt huvud och du skall hugga honom (denna avkomma) i hälen." Bibel 2000 översätter i stället "*de* skall trampa på ditt huvud och du skall hugga *dem* i hälen".

Nu kan visserligen det hebreiska ordet *zära* ("säd, avkomma") både avse *en* avkomling och *flera* avkomlingar. Men vill en bibeltext tydliggöra att *zära* här avser flera, använder den plurala pronomina om *zära*. Men i 1 Mos 3:15 används inte de plurala pronomina "de" och "dem" utan "han, denne" (hebr. *hu* [^]) och "honom, denne" (-*ännu*). Därför tolkar redan Septuaginta (ca 200 f Kr) den utlovade "säden" (grek *to sperma*) som *en* speciell avkomling. Man skriver *avtós* "denne". Men Bibel 2000 omöjliggör med sin tolkning att bibeltexten ursprungligen avser *en* speciell avkomling, en Frälsare som en rad gammaltestamentliga texter återkommer till och presenterar tydligare och tydligare.

1 Mos 12:2-3

Som kontrast mot den förbannelse som syndafallet medförde (3:14ff) presenteras den kommande Frälsaren som "en välsignelse". Genom "ormen" fick människorna förbannelse, genom den utlovade "avkomman" får människorna välsignelse. Så här lyder löftet till Abraham enligt 1 Mos 12:2-3: *"Jag skall välsigna dig och göra ditt namn stort, och du skall bli en välsignelse. Jag skall välsigna dem som välsignar dig och förbanna den som förbannar dig. I dig skall alla släkter på jorden bli välsignade."* Att Abraham får så stor betydelse beror på att den utlovade "avkomman" (Frälsaren) skall komma via honom. Det framgår av välsignelselöftets upprepning i 18:18, 22:18, 26:4 och 28:14.

Bibel 2000 gör en omtolkning av detta ställe så att det inte handlar om en kommande välsignelse utan bara om den yttre rikedom som Abraham redan fått. Orden *"du skall bli en välsignelse"* (vers 2) ändras till *"ditt namn skall brukas när man välsignar"* och orden *"i dig skall alla släkter på jorden bli välsignade"* (vers 3) ändras till *"Och alla folk på jorden skall önska sig den välsignelse som du har fått"*. På så sätt får Bibel 2000 bort löftet om en kommande välsignelse och går emot NTs förståelse av detta löfte i t ex Gal 3. I noten till 1 Mos 12:3 tydliggör BK sin avvikande tolkning: "Ryktet om att Abram blivit rikt välsignad av Herren skall nå så långt att alla folk kommer att nämna Abrams namn och önska sig lika stor välsignelse som han fått."

Men återgivningen av 1 Mos 12:3 i Gal 3:8 är helt i enlighet med den hebreiska grundtexten. Enligt Bibel 2000 är det tvärtom så att NT har missuppfattat vad välsignelsen egentligen handlar om.

IV. Myter och motsägande källskrifter?

Teorien att Moseböckerna långt efter Mose tid i omgångar redigerats samman på basis av olika källskrifter är gammal. Likaså teorien att utombibliska myter använts vid beskrivningen av urhistorien i Första Mosebok. Dessa teorier har bibelkritiken så länge utgått ifrån att man ofta glömmer att det är fråga om diskutabla teorier. BK utgår ifrån dessa teorier som om de vore fakta.

Vi har redan sett hur tanken på påverkan från utombibliska myter (se bl a 1 Mos 1:2) har lett till översättningar som strider mot orden och grammatiken i grundtexten. Vi har också berört BKs felaktiga översättning och klyvning av 1 Mos 2:4 - en följd av teorien om att en andra skapelseberättelse från en annan källskrift skulle ta sin början i och med andra hälften av denna vers. Enligt gammal bibelkritik är också flodberättelsen en samman-

flätning av två motsägande källskrifter. Notboken anger som bevis skillnaden mellan anvisningarna i 1 Mos 7:2f (sju par av alla rena djur) och i 6:19f (ett par av varje art) (se noten till 7:2f). Men här föreligger i själva verket inte den minsta motsägelse. Eftersom de rena djuren också används till offer åt Herren, måste givetvis Noa ta med i arken mer än ett par av dessa. Efter räddningen undan floden heter det i 8:20: ”Noa byggde ett altare åt Herren och tog av alla rena fyrfotadjur och av alla rena fåglar och offrade brännoffer på altaret.”

1 Mos 21:8-21

Ivern att få stöd för teorin om motsägande källskrifter leder ibland till att grundtexten ändras så att en motsägelse uppstår. Så är fallet i 1 Mos 21 i berättelsen om hur Hagar och Ismael drivs bort. Så här översätter Bibel 2000 vers 14: ”Tidigt nästa morgon tog Abraham bröd och en vattensäck och gav åt Hagar. Barnet lyfte han upp på hennes axlar, och så lät han henne gå.” I ”Textkritiska anmärkningar” medger BK att denna översättning bygger på en ”rättelse” av grundtexten. Genom denna ”rättelse” har man skapat en motsägelse. Enligt berättelsens egen tidsföljd är Ismael nämligen ca 17 år vid detta tillfälle! Ty enligt 16:16 var Abraham 86 år när Ismael föddes, enligt 17:25 99 år och Ismael 13 år när de omskars. Enligt 21:5 var Abraham 100 år när Isak föddes och ”den dag då Isak avvandes gjorde Abraham en stor fest” enligt 21:8. Det var i samband med denna fest som Sara reagerade häftigt mot Ismaels uppträdande och sa till Abraham: ”Driv ut den här slavinnan och hennes son, för den här slavinnans son skall inte dela arvet med min son, med Isak” (21:10). Eftersom barnen i regel avvandes i treårsåldern bör alltså Ismael ha varit cirka 17 år vid bortdrivandet.

Så här står det i 21:14 om man översätter grundtexten som den föreligger: ”Tidigt nästa morgon tog Abraham bröd och en lädersäck med vatten och gav det till Hagar. Han lade det på hennes axlar och lät henne gå tillsammans med pojken.” Det står inget om att han lyfte upp pojken på hennes axlar. Och det hebreiska ordet *jäläd* betyder inte bara ”barn” utan också ”son, pojke, yngling”. Inte heller står det i grundtexten att Hagar ”lade barnet under en buske” (v 15) utan grundtexten använder ett starkare ord, nämligen ”kasta” som också används i betydelsen ”förkasta, förskjuta, överge”. Utan vatten fann tydligen Hagar situationen hopplös och övergav sin tonåring liggande i skuggan under en buske. Också i 21:16 ändrar Bibel 2000 grundtextens ord ”hon (dvs Hagar) grät högljutt” till ”barnet grät högljutt”, uppenbarligen för att förmedla bilden av en övergiven baby.

1 Mos 6:1-4

En text som blivit föremål för en mytologisering är 1 Mos 6:1-4. Det är framför allt ett par begrepp som givit upphov till missförstånd. Det är dels uttrycket "Guds söner" i 6:2, som Bibel 2000 översätter med "gudaväsendena", och dels "nefilim" i 6:4, som Bibel 2000 översätter med "jättar".

"Liksom ett par andra beteckningar för nära anförvanter (fader, broder) har ordet son flera betydelser än den bokstavliga", skriver BK med rätta under uppslagsordet "son, söner". Uttrycket "Guds söner" förekommer i Bibeln om personer som står i Guds tjänst, alltså Guds tjänare. Följaktligen kan det användas om änglarna, alltså himmelska tjänare, men också om människor. Styresmän (kungar, domare etc) kallas t ex i Ps 82 för "den Högstes söner" och t o m "gudar" (v 1, 6) p g a sin uppgift, fastän de är syndfulla människor. Också de troende har till uppgift att tjäna Gud och kallas därför för Guds söner eller Guds barn.

Att uttrycket "Guds söner" i 1 Mos 6:2 skulle syfta på "gudaväsenden" har varken stöd i Bibelns uttrycksätt eller i textsammanhanget. Guds söner "tog till hustrur alla de ville ha" (v 2). Äktenskap mellan gudaväsenden och människor kan vara möjligt i utombibliska myter men det är en omöjlighet enligt biblisk tro. Dessutom finns enligt Bibeln bara en enda sann Gud, inte en rad gudaväsen annat än i människors inbillningar. Det är helt falskt när BK i uppslagsdelen skriver: "Tron på en enda Gud har först så småningom växt fram i biblisk religion" (Notboken s 292).

Det är inte heller så, som BK påstår ett flertal gånger (se t ex not till 1 Mos 21:33), att Israels Gud har identifierats med olika kanaaneiska avgudar. När GT använder gudsbeskrivningar som "den högste", "den mäktige", "den evige", beskrivningar som kanaaneerna kunde använda om sina avgudar, vill GT framhålla att det i själva verket är Israels Gud, HERREN, som är den högste, den mäktige, den evige, och ingen annan.

1 Mos 6:1-4 är alltså inget mytologiskt inskott som skulle handla om äktenskap mellan gudaväsen och människor och om mytologiska väsen som "jättar". Textinnehållet, som bildar bakgrund till Guds straffdom genom syndafloden, vill visa hur också Guds tjänare (Guds barn eller de styrande) dras med i avfallet från Gud. Ondskan på jorden växer och jorden blir "alltmer fördärvad och full av våld" (1 Mos 6:5, 11, 12). Det ord i vers 4 som Bibel 2000 översatt med "jättar", hebr *hannefilim*, betyder närmast "våldsverkarna, tyrannerna". Det är inte fråga om några mytologiska varelser.

V. Profeternas övertygelse eller bibelkommissionens?

När man studerar Bibeln, får man en mycket klar bild av Guds talesmän,

GTs profeter och NTs apostlar, vilken övertygelse de har och vill sprida. Den störste av dem alla, Guds egen Son, Jesus Kristus, hänvisar utan reservationer till deras vittnesbörd som Guds ord och sanningen. ”Helga dem i sanningen, ditt ord är sanning” (Joh 17:17). ”Skriften kan inte göras om intet” (Joh 10:35). ”Tro inte att jag har kommit för att upphäva lagen eller profeterna. Jag har inte kommit för att upphäva utan för att fullborda. Amen säger jag er: Innan himmel och jord förgår, skall inte en enda bokstav, inte en prick av lagen förgå, förrän allt har skett” (Matt 5:17-18). ”Den som lyssnar till er (Herrens utvalda vittnen) lyssnar till mig, och den som förkastar er förkastar mig” (Luk 10:18).

Grundläggande i denna övertygelse är att det bara finns en enda sann Gud. Denne Gud har inte bara genom ett under skapat ”världen och de som bor i den”. Han har också på ett verkligt men övernaturligt sätt uppenbarat sig och gripit in i historien inför vittnen. Gud bryter naturens normala orsakssammanhang inför många vittnen för att genomföra sin frälsningsplan. Gud ger dessutom sina utvalda profeter sådan information som inte kan hämtas fram från profetens eget inre eller från hans omgivning. Gud förkunnar ”långt i förväg det som inte har skett” (Jes 46:10). ”Av min mun var det förutsagt, jag hade låtit er höra om det. Plötsligt satte jag det i verket, och det inträffade. Eftersom jag visste att du är hård, med en nacke av järn och en panna av koppar, förkunnade jag det för längesedan. Innan det skedde lät jag dig höra om det, för att du inte skulle kunna säga: ’Min avgud har gjort det, min skurna och gjutna gudabild har befallt det’” (Jes 48:3ff). ”Tala om vad som skall hända i framtiden, så att vi kan se att ni är gudar. Gör något, vad det vara må, så att vi alla häpnar när vi ser det. Men se, ni är mindre än ett intet, ert verk är ingenting alls” (Jes 41:23f).

Undret, Guds övernaturliga ingripande, är alltså enligt Bibeln själv en avgörande faktor bakom Bibelns innehåll och många av de händelser som Bibeln skildrar. Vilken övertygelse har då bibelkommissionen (BK)? Den som präglar modern vetenskap, nämligen att endast inomvärldsliga faktorer kan accepteras som förklaringar till historiska händelser. Det betyder att profeternas övertygelse på förhand avvisas, när den innefattar Guds övernaturliga ingripande som en historisk verklighet. Låt oss se hur detta kommer till uttryck i BKs förklarande noter. Jag begränsar mig fortfarande till Moseböckerna men återkommer senare till bl a Psaltaren, Jesaja och Daniels bok.

Enligt **2 Mos 25ff** ger Gud Mose detaljerade anvisningar om tillverkningen av en tälthelgedom (tabernaklet) och allt den skall vara utrustad

med. ”Tabernaklet med alla dess tillbehör skall ni göra helt enligt de mönsterbilder som jag visar dig” (2 Mos 25:9). Bakgrunden och orsaken till byggandet av tabernaklet är alltså Guds övernaturliga uppenbarelse för Mose på Sinai berg, de mönsterbilder som Gud visade för Mose. Sedan byggdes alltsammans helt enligt dessa. ”Så som Herren hade befallt Mose hade Israels barn i allt utfört hela arbetet. Mose inspekterade hela arbetet, och se, de hade utfört det så som Herren hade befallt” (2 Mos 39:42f).

Men vad säger BK? I noten till 2 Mos 25-31 heter det: ”Bilderna av Guds boning är tecknad med Jerusalems tempel som modell.” Nej, inte alls enligt GTs störste profet Mose. Jerusalems tempel byggs mer än 480 år senare och byggs då med tabernaklet som modell! BK förkastar profetens övertygelse och vittnesbörd, inte därför att det föreligger vetenskapliga bevis för att profeten ljuger, utan därför att hans vittnesbörd förutsätter ett Gudsingripande som modern vetenskap på förhand utesluter som historiskt möjligt. Därför vänder BK på orsakssambandet.

Enligt 5 Mos 28:15ff förmedlar Mose Herrens ord om vad som kommer att drabba folket om man inte lyssnar till hans ord. Dessa förutsägelser om vad som skall ske kommer att gå i fullbordan längre fram under historiens gång och vittnar då kraftfullt om hur stor och sannfärdig Gud är. Men självklart kan inte BK acceptera detta vittnesbörd. Det förutsätter ju en förutsägelselförmåga som modern vetenskap inte kan räkna med som verklig utan bara som konstruerad. Därför skriver BK i noten till 5 Mos 28:1-29: ”En kärna av äldre välsignelse- och förbannelsesritual återfinns kanske i v. 3-5, 16-18. Det kraftigt utbyggda avsnittet med förbannelser har färgats av folkets svåra erfarenheter under 500-talets babyloniska fångenskap (v. 36, 49-57).” Bygger BKs påståenden här på vetenskapliga fynd? Ingalunda. Endast på utgångspunkten att förutsägelser som övergår vanlig inomvärldslig förmåga är en omöjlighet i vår värld. Därför kan inte Mose ha framfört dessa förutsägelser, utan de måste vara en följd av senare tillägg från en tid då dessa ”förutsagda” händelser redan ägt rum.

1 Mos 49 innehåller Jakobs ord till sina tolv söner och inleds så här: ”Kom hit till mig, så skall jag tala om vad som skall hända er i kommande dagar” (v 1). Men förutsägelserna desarmeras givetvis av BK som verkliga förutsägelser. I noten till 1 Mos 49:1-27 påstår nämligen BK att innehållet ”troligen stammar från tiden omkring kungadömet införande”, dvs från en tid då förutsägelserna inte längre är några övernaturliga förutsägelser. Men Messiasprofetian i vers 10 då? Den får BK bort genom att ändra grundtexten. Där står ordagrant: ”Spiran skall inte vika från Juda, inte härskarstaven från hans fötter, förrän *han som den tillhör* kommer och fol-

ken blir honom lydiga.” Grundtextens ord ”förrän *Shiló* (han som den tillhör) kommer” ändras till ”En gång skall han motta tribut”.

Det judiska påskfirandet har enligt Bibeln sin grund i Guds övernaturliga ingripande vid uttåget ur Egypten. Följaktligen kan inte uppgifterna om påskens ursprung i 2 Mos 12 accepteras av den vetenskap som bara räknar med inomvärldslig kausalitet. Man måste alltså tänka sig ett annat ursprung till judarnas påskfirande. I noten till 2 Mos 12:23 skriver därför BK: ”Påskan tycks ha sitt ursprung i en vårlig herdefest då offer frambars. Senare kom den att förknippas med uttåget ur Egypten.” Här nöjer sig BK med att skriva ”tycks”. Man vet inte. Det finns inga vetenskapliga bevis. Men, som sagt, profeternas vittnesbörd måste på förhand avvisas, om det innefattar ett övernaturligt Gudsingripande.

När det gäller **Babels torn** skriver BK i noten till 1 Mos 11:4: ”En bakgrund till berättelsen kan vara det väldiga tempeltornet (zikkurat) i Babylon.” Men så förhåller det sig inte alls enligt Bibelns vittnesbörd. Babyloniernas zikkurater är en långt senare företeelse.

1 Mos 28:12 översätter BK så här: ”I drömmen såg han en trappa som ledde från jorden ända upp till himlen.” Varför använder BK ordet ”trappa” i stället för den normala översättningen ”stege”? Svaret ges i en not: ”Tempeltornen i Babylonien (zikkuraterna) kan vara en bakgrund till drömmens ’trappa’ (traditionellt kallad ’Jakobs stege’). Trappor eller ramper ledde upp till ett litet tempel högst uppe på tornet.” I den hebreiska grundtexten står ordagrant: ”Han drömde, och se, en stege stod på jorden och dess topp nådde till himlen.” Att det skulle vara fråga om ett tempeltorn likt en babylonisk zikkurat är helt gripet ur luften.

Sammanfattning

En bra översättning skall förmedla den övertygelse som föreligger i texten. Läsarna av Bibeln har rätt att få del av den tro som profeterna och apostlarna menar vara den rätta verklighetsbeskrivningen. Har översättarna en annan verklighetsuppfattning p g a en ateistisk vetenskapsmetods begränsningar, får detta synsätt inte prägla översättningen och de förklarande noterna. Sker det, förändrar man profeternas och apostlarnas vittnesbörd och deras avsikt med detta: att bibringa lyssnarna eller läsarna en rätt kunskap om den ende sanne Guden som en ofrånkomlig verklighet, en tillförlitlig Gud som inför många vittnen har uppenbarat sin makt och frälsande förmåga. Kan man inte utan inskränkningar och bortförklaringar förmedla de bibliska vittnenas övertygelse, är man självklart en dålig förmedlare av det bibliska budskapet, en dålig bibelöversättare.

Rädd för fundamentalism

Fråga:

På ett ställe står det att ”Bokstaven dödar men Anden gör levande”. Är det fel att använda detta ord mot fundamentalismen?

Svar:

Det är i 2 Korinterbrevet kap 3 vers 6 b, som Paulus säger dessa ord. I Svenska Folkbibelns översättning lyder orden: ”Ty bokstaven dödar, men Anden ger liv”. För att få klarhet över vad det är Paulus vill ha sagt ska vi se i vilket sammanhang dessa ord står. I avsnittet avhandlas de två ämbeten eller testamenten som han kallar lagens/dödens ämbete och Andens/rättfärdighetens ämbete. Här är det alltså frågan om Bibelns två huvudläror, lag och evangelium, och deras respektive uppgift. Lagens uppgift att överbevisa om synd, ”i lagen ges insikt om synd” (Rom 3:20). Andens eller evangeliets uppgift: ”vi hävdar att människan förklaras rättfärdig genom tro, utan laggärningar” (Rom 3:28). Det ena, lagen, dödar medan det andra, evangelium, ger liv. De är varandras motsatser på samma sätt som döden är livets motsats.

Aposteln hävdar i sammanhanget i 2 Kor att han har blivit tjänare åt det nya förbundet, ett förbund som inte är bokstavens d v s lagens ”och skrivet inte med bläck utan med den levande Gudens Ande, inte på tavlor av sten utan på tavlor av kött, på människohjärtan” (vers 3). Detta nya förbund kom med något som i motsats till det gamla var bestående och långt härligare; det gamla var förbleknat och avtagande, det nya tillväxande och livgivande.

I sammanhanget är det kanske viktigt att förklara vad man menar med fundamentalism. Fundamentalism är ett uttryck som kommit till långt senare och har ingenting med apostelns resonemang att skaffa. För det mesta menar man väl en som med religionen försöker tillskansa sig politisk makt eller förmån. Om man istället med ”fundamentalism” menar en som tror på Skriftens ord och utsagor faller ju Paulus själv under den kategorin:

han säger t ex ”jag ... tjänar mina faders Gud på det sättet att jag tror på allt som är skrivet i lagen och hos profeterna” (Apg 24:14).

Citatet från 2 Kor 3 har ibland använts mot den, som hävdar att hela Bibeln är Guds ord med den auktoritet det innebär, som om en sådan tro vore något negativt eller rent av dödande för den kristna trons framväxt. Man ställer alltså bokstaven mot anden, som om tilltron till varje ord i Skriften vore ett hot mot Anden, som då skulle hindras av en omedgörlig och oresonlig bokstavstro. Sammanhanget i apostelns resonemang visar oss på den grundläggande skillnaden mellan lag och evangelium. Det betyder inte att den ena sanningen skulle vara mer sann än den andra, båda är lika sanna och står sida vid sida men ska inte blandas samman. Sammanhanget visar inte på något sätt en motsättning mellan Anden och tron på Skriftens bokstav. Anden verkar tron och förtröstan på evangelium genom Skriftens vittnesbörd, det ord som består av bokstäver inspirerade av Guds helige Ande.

Fenomenet fundamentalism vill vi återkomma till det kommande nummer.

AS

Seth Erlandsson
HUR SKALL
BIBELN
ÖVERSÄTTAS?

En jämförelse mellan två högaktuella bibelöversättningar – Svenska Folkbibeln (SFB) och Bibel 2000 (BK).

Beställas från
Biblicum, c/o Peterson, N Stationsg 29, 287 72 Traryd.
E-mail: carl.peterson@rixtele.com

Seth Erlandsson
Hur skall
Bibeln
översättas?

En jämförelse mellan två högaktuella bibelöversättningar – Svenska Folkbibeln och Bibel 2000.

Pris kr 90

Litteratur

Skriftens ansikten

Konsten att läsa mellan raderna

Jesper Svartvik

Arcus förlag, Malmö 2001, 180 sidor.

Jesper Svartvik är teologie doktor i Nya testamentets exegetik. Hans bok *Skriftens ansikten* ligger normalt utanför kategorin för omnämmande i *Biblicum*, men intresset för boken väcktes genom en recension i *Hemmets Vän* 12/7 av Stanley Sjöberg, som är en av de ledande inom Pingströrelsen och predikant i Citykyrkan i Stockholm. Vi citerar ur pastor Sjöbergs recension: ”Författare, humanistiska teologer och kulturskribenter angriper ofta Bibelns människosyn. Framför allt ifrågasätts Gamla testamentets gudsbild. Det är vanligt att man då använder sig av händelsen med Abraham då han var beredd att offra sin son Isak på Moria berg. Abraham legitimerar barnmisshandel, utropar man.

Även väckelsepredikanter har beskrivit händelsen som om Abraham tog sin minderåriga son och band honom vid altaret i en häftig brottningskamp, för att sedan lyfta kniven och hugga honom i hjärtat innan barnet sedan skulle kremas av elden som ett brännoffer på det tillfälliga altaret.

Jesper Svartvik får oss att stanna upp och lägga märke till vad Bibeln egentligen berättar. Då visar det sig att Isak var 37 år gammal när det här hände. Abraham var 137 år! Isak var den starke! Han bar veden och elden på sina armar. Offret var frivilligt. Båda hade en gemensam tro och övertygelse om att de efter offerstunden skulle återvända tillsammans. ... Jesper Svartvik har med sin bok 'Skriftens ansikte' medverkat till en inre korrigering av stort värde för den akademiska teologin. Jag hoppas att många predikanter och cirkelledare i höstens bibelsamtal tar med den här bokens innehåll i läsningen”.

Pastor Sjöberg säger vidare i inledningen till sin recension att ”han är helt fascinerad av de upptäckter i Bibeln som Jesper Svartvik redovisar.” Bokens titel ger vid handen att den anser att Skriften har flera ansikten och författarens strävan är att lära ut konsten att läsa mellan raderna. Denna ”konst” verkar vara en ny upptäckt för pastor Sjöberg, vilket väl får anses vara underligt för en man som i så många år deltagit i den teologiska debatten. Den

”konsten” ger fritt spelrum för bibelläsaren som förutom sin egen fantasi kan ta hjälp av precis vilken auktoritet som helst för obegränsat fantiserande. Så gör Svartvik som vänder sig till judiska midrasher och skönlitteraturen för att hämta stöd för sina tankar om det bibliska innehållet.

Vad kan det då vara som gör att pastor Sjöberg ”blir helt fascinerad” av Svartviks sätt att resonera? Låt oss stanna vid berättelsen om Abrahams offer och se hur Svartvik utlägger denna ytterst dramatiska och gripande händelse. (Svartvik tar upp flera berättelser ur Skriften och ger dem en likartad tolkning; vi tar här upp endast denna händelse.)

Svartvik börjar med att tala om hur berättelsen om Abrahams offer inte lämnar sina läsare oberörda utan ses ofta av de kristna som en förebild till Golgata-händelsen (s 31). Sedan betonas att det gäller en prövning från Gud som Abraham måste genomgå. Så plötsligt förskjuts reaktionen till hur Isak upplevde denna händelse och Svartvik kommenterar: ”Den roll som Isak tvingas spela i detta drama kan upplevas som ett stort problem. Är det verkligen nödvändigt att utsätta en liten pojke för denna fasansfulla upplevelse? Går det inte att pröva Abrahams tro på något annat sätt? ... När fokus förskjuts från Abrahams enastående tro till den roll Isak tvingas spela, när man väl börjar uppfatta Isak som ett hjälplöst offer utlämnat i obarmhärtiga – kanske rent av grymma – händer, är det naturligt att ställa frågan: på vilket altare offras han?” (s 35). Efter en utvikning kommer Svartvik att närma sig problemet för juden, som ser en konflikt mellan löftet till Abraham att det är genom Isak han ska leva vidare, och att samme Abraham får befallningen att offra just Isak.

”Denna problematik berör naturligtvis även den kristne, men det finns dessutom en andra – troligen ännu mer brännande – fråga för den kristne läsaren: å ena sidan finns i Gamla testamentet en lång rad utsagor om att, vad som än händer, förbundet mellan Gud och Israel inte ska upphävas. Å andra sidan har ett oräkneligt antal kristna hävdad att detta förbund är upphävt i och med kristendomens ankomst. Den kristna kyrkan kallas därför av dessa kristna ’det nya Israel’. En ersättning för det gamla Israel. I nutida debatt kallas denna uppfattning ofta ersättningsteologi. Det uppenbara och ofrånkomliga problem som då uppstår är att de många bibeltexterna i den hebreiska bibeln – kanoniska även för den kristna kyrkan – om Guds eviga förbundstrohet blir fullständigt obegripliga. ... Det går inte att å ena sidan hävda Guds trofasthet gentemot Israel, och å andra sidan tillämpa ersättningsparadigmet – lika lite som Gud kan befalla Abraham att Isak ska offras, men ändå inte offras. Ersättningsteologins överstepräster, som inte drar sig för att offra Israel på teologins högaltare, måste inse att de

därmed offerar inte bara Israel, utan på altaret binder den Gud som bundit sig själv till detta folk” (sid 37-38).

Svartvik har inte endast problem med *ersättningsteologin* i 1 Mos, kap 22. Han har också fastnat för psykoanalytikern Alice Millers tankar, som ser berättelsen som problematisk, därför att den enligt henne skulle kunna uppfattas som om den legitimerar våld riktat mot barn. Miller ser i texten en auktoritär fader som riktar dödande våld mot en liten pojke. Det får Svartvik att ställa frågan: hur gammal är egentligen Isak? Och svarar: ”det vanligaste är nog att bibelläsare tänker sig att Isak är mycket ung”.

Nu vill Svartvik, och det är det som bl a fascinerar Sjöberg, med hjälp av rabbiner och uttolkare finna stöd för en annan uppfattning, nämligen att Isak inte alls var ett litet hjälplöst barn utlämnat åt sin faders godtyckliga handlande. Tvärtom var Isak den starkaste och kommen till mogen ålder. ”Den viktigaste ledtråden för rabbinerna finns i nästkommande kapitelns inledning, kap 23:1 där det står: ’Sara blev 127 år gammal’. Varför står denna upplysning att finna just här? Anledningen måste vara, ansåg rabbinerna, att Sara dog omedelbart efter att det fruktansvärda hade ägt rum; hon dog när hon fick reda på vad som höll på att ske. Denna kanske vågade men viktiga slutsats gav rabbinerna en arkimedisk punkt att utgå ifrån. Enligt 1 Mos 17:17 var Sara 90 år gammal när Isak föddes, och enligt 1 Mos 23:1 var hon alltså 127 år gammal när hon dog. *Den vanligaste rabbiniska traditionen hävdar därför att Isak alltså var 37 år gammal när han och Abraham gick upp på Moria berg.*” (s 43).

Vad är det man uppnår med en utläggning som denna, om man ens kan använda ordet utläggning i sammanhanget? Svaret är att man vill komma bort från det anstötliga i att Abraham, på Guds befallning, går för att offra sin lille son. Det skulle legitimeras barnmisshandel och skapa en gudsbild som den humanistiska, moderna människan på inga villkor kan acceptera. Om Isak var 37 år gammal var onekligen den patriarkaliske Abraham i underläge rent fysiskt och offerscenen förvandlas till ett skådespel. Utgången blir mycket mer förutsägbar än om den vore beroende av en nyckfull och svart-sjuk Gud som inte tål att Abraham älskar sin son. Humanisten har fått fokus förskjutet från Abraham och hans tro till Isak och kan känna tillfredsställelse över att situationen ter sig mycket rättvisare, än vad den kan verka vid första påseendet. Istället för accentuerandet av Abrahams tro och trons prövning förvandlas berättelsen till ett drama avsett att utspelas inför åskådare som konstaterar att både Abraham och Gud är *högst mänskliga*.

Nu infinner sig frågan, hur pastor Sjöberg kan bli ”helt fascinerad” av en sådan utläggning? Det kan säkert bero på mer än en sak, men är det så att

Sjöberg i likhet med de "humanistiska teologerna" känner att själva textens budskap är besvärande? Av bokens titel och dess budskap är det självklart att Svartvik läser mellan raderna, men hur kan det fascinera Sjöberg, om det inte i själva verket är så att texten framstår som obehaglig? I skönlitteraturens och humanismens omtolkning av den heliga texten blir denna naturligtvis mer kontrollerbar och resonabel. Gudsbilden blir betydligt "mänskligare" när maktförhållandet väger över till förmån för Isak. Att texten talar om hur Herren Gud har hela situationen under total kontroll och med sin allsmåttiga hand lyfter bort Abrahams hand med kniven glöms bort. Texten berättar om en Abraham som helt litade på sin Gud och trodde på honom med en tro som räknades honom till rättfärdighet. Av humanisterna uppfattas det som primitivt och stötande. Men bekymret är ju inte bara berättelsen om Abrahams offer: Hur ska man göra med alla andra texter som med säkerhet framstår ännu anstötligare? Vad blir kvar av den ursprungliga texten? Vad blir det för budskap som kommer fram av en så hänsynslös behandling av de heliga texterna? Vad ska kyrkan predika om hon inte ska predika det som "Moses och profeterna" säger?

Det finns ytterligare en aspekt på detta sätt att närma sig texterna, som framstår som mycket viktig för Svartvik, nämligen den judisk-kristna dialogen. Moderna kyrkoledare som Stanley Sjöberg besväras också av att det är en alltför djup klyfta mellan de två religionerna. Därför är det vanligt att de talar om det gemensamma ursprunget och om vikten av denna dialog. Vad man då glömmet, är hur Jesus själv talade om blindheten hos de judiska lärarna på hans egen tid. Uppdraget Jesus gav sina lärjungar var inte att "bygga broar" mellan de två religionerna, utan att predika evangelium för allt skapat. Man glömmet också hur Paulus kämpade för att övertyga inte minst judarna om sanningen i evangelium. För NT:s gestalter förpliktigar inte det gemensamma ursprunget till annat än att också de med samma ursprung ska höra evangelium. Svartvik talar om hur "fullständigt obegripliga" vissa texter blir för den moderne bibelläsaren då han talar om *ersättningsteologin*. De texterna var fullständigt obegripliga också på Paulus' tid för dem som inte trodde "vår predikan". "Än idag finns samma slöja kvar när gamla förbundets skrifter föreläses, och den tas inte bort, först i Kristus försvinner den. Ja, än idag ligger en slöja kvar över deras hjärtan när Mose föreläses" (2 Kor 3:14-15).

Istället för att låta sig fascineras och rekommendera *Skriftens ansikten* till studiegrupper och cirklar, borde Sjöberg rekommendera studiet av själva bibeltexten. Rekommendera att man i studiegruppen läser vad som står på raderna istället för emellan. I Jakobs brev 2:21 tolkas berättelsen så att

”Abraham bar fram sin son Isak på altaret” och denna gärning upphöjer och bevisar den tro som bodde i hans hjärta. Man kunde påminna om att Herren själv räknade Abrahams tro till rättfärdighet och att Hebr 11:17 säger: ”I tron bar Abraham fram Isak som ett offer, när han blev satt på prov. Ja, sin ende son bar han fram som offer, fastän han hade fått löftena”. Och Jesus säger: ”Om ni trodde på Mose, skulle ni tro på mig, ty om mig har han skrivit” (Joh 5:46).

AS

Overgitt til Herrens Ord – Bibeltimer og foredrag

Jan Bygstad

Lunde Forlag, Oslo 2001

296 sider

Overgitt til Herrens Ord er en samling bibeltimer, foredrag, taler og innlegg av teolog og tidligere prest Jan Bygstad. Forfatteren har vært prest i Landås menighet i Bergen, forkynner i Den Indre Sjømannsmisjon og er nå bibel-skolelærer ved Det Vestlandske Indremisjonsforbunds bibelskole på Bildøy ved Bergen. Han har tidligere vært formann i prestelaget For Bibel og Bekjennelse. Han er for tiden formann i Nord-europeisk Lutherakademi (NELA).

Allerede innledningsvis skal det sies at undertegnede har hatt stor glede og stort utbytte av å lese denne boken. Bygstads dype respekt for det Ord som er gitt oss i de hellige skrifter og hans ydmykhet for det som står skrevet, skinner tydelig gjennom på hvert eneste blad. Selv om boken er satt sammen av ulike artikler og foredrag som er blitt til over flere år, går forfatterens usvikelige tillit til Bibelens ord som en rød tråd gjennom hele boken. Tittelen er hentet fra apostelen Paulus avskjedstale til de eldste i Efesus: ”Nå overgir jeg dere til Gud og hans nådes ord...” (Apg 20,32). Vi tenker ofte at Guds ord først og fremst er overgitt til oss. Men det er i stedet slik at det heller er vi som er overgitt til ordet, slik at det holder oss oppe. ”Det er ikke først og fremst vi som skal holde Ordet oppe, det er Ordet som holder oss oppe,” skriver Bygstad (s 144). Og han skriver: ”Der Guds folk tar vare på Guds ord, der tar Guds ord vare på Guds folk” (s 215).

Artiklene er samlet under fire forskjellige hovedemner: *Bibeltimer, bibel-syn, kirkesyn* og *strid*. Bibeltimene vitner om forfatterens egen respekt for Ordet. Her er det lite utenomsnakk og fine fraser. Her er det solid og dyptpløyende bibelundervisning hele veien i lov og evangelium. I en av bibeltimene skriver Bygstad: ”Når vi taler om at Herren döder og gjør levende i

forbindelse med frelsestilegnelsen, tenker vi på den måten Herren taler til oss i sitt ord. I sitt ord taler han alltid på to vis, i *lov* og *evangelium*. Når han taler på disse to vis, er det uttrykk for at han arbeider på disse to måter, for lov og evangelium er aldri utelukkende ord og tale. Det er noe langt mer. Det er Guds måte å arbeide på når han vil inn til oss. Med loven døder han. Med evangeliet gjør han levende” (s 22).

Bokens sterkeste del er utvilsomt de artiklene som omhandler bibelsyn. Her tar Bygstad et kraftig oppgjør med den liberale teologi og kirkenes knefall for den moderne bibelkritikken. Mens de store folkekirkene forsøker å holde seg i pakt med tiden, ja, helst gå i takt med den og hele tiden være *up to date*, mener Bygstad at det er på tide at de kristne besinner seg på at de ikke er kalt til å følge med tiden, men til å stå fast på Guds ord. Han sier at noe av det som er mest typisk for vår tid kan rommes i ordet *neofili* (av gresk *neos* = ny, og *filos* = kjærlighet), dvs. kjærlighet til alt som er nytt. ”Det er det som er nytt, originalt og kreativt som har status for vår tids mennesker. Det som derimot får stempelet gammelt eller gammeldags, er uaktuelt og har ikke noe å si det moderne menneske som lever med ansiktet mot fremtiden og ryggen til fortiden” (s 131).

Hvordan kan et budskap som ble til for 2000-4000 år siden ha noe å si dagens moderne mennesket? Svaret som det moderne mennesket gir, er at Bibelens budskap har lite eller ingenting å si dem. Det er totalt uaktuelt og irrelevant. Dagens forkynnelse må derfor komme det moderne mennesket i møte på dets egne premisser og ikke til stadighet komme med gamle utslitte sannheter. I dag vet menneskene bedre. Vitenskapen har bevist at Bibelen tar feil. Derfor taler prester og forkynnere til døve ører når de forkynner: ”Det står skrevet”. Hva som står skrevet, er totalt uinteressant og uvedkommende for det moderne mennesket. Dette er kirkens store dilemma i et postmoderne samfunn der individualisme og subjektivism dominerer menneskets tenkesett.

Hva gjør kirken i møte med denne forakten for alt som er ”gammelt”? Det tragiske er at den forsøker å forandre på budskapet så det blir ”nytt” og friskt. Bygstad skriver at ”når kirken går inn på den neofile uvane i forkynnelse og arbeidsformer (å alltid skulle komme med noe nytt), gjør den ikke annet enn å bekrefte denne forestillingen, en vrangforestilling som ikke har rot i bibelsk virkelighets- eller historieforståelse.” I stedet for å prøve å forandre budskapet så det går i takt med tiden, kan ikke kirken gjøre noe annet enn å ta Guds ord for gitt. ”Gjør den ikke det, opphører den å være en kristen kirke” (s 137).

Bygstad stiller et stort spørsmålstegn ved denne oppfatningen at kirkens

oppgave er å finne på stadig nye ting både i forkynnelse og arbeidsmetoder for å tekkes det ”neofile” mennesket. Er det virkelig slik at dagens mennesker er så totalt forskjellig fra tidligere tiders mennesker? I det han henviser til Predikerens ord: ”Det er intet nytt under solen” (Pred 1,9), skriver han: ”Mennesket av i dag, det moderne menneske, er ikke vesensforskjellig fra de som levde for 2000 år siden, eller 4000 år siden for den saks skyld. Mennesket er vesentlig det samme gjennom hele historien. Det som kjennetegner mennesket slik Skriften beskriver det, er en dobbelthet: Mennesket er skapt av Gud, i Guds bilde, det er ikke resultat av en utvikling fra apekatter som hoppet ned fra trærne. For det andre er mennesket en skapning som er falt i synd. Som syndere representerer menneskeheten en enhet, en enhet som både gjelder rom og tid, og derfor strekker seg tilbake til Adam, det første mennesket. Det falne menneske er ikke noe annet enn den Adam som falt. Derfor må vi med Skriften si at det moderne menneske er ikke annerledes enn Jesu samtidige 2000 år tilbake. Det moderne menneske er ikke noe annet enn det gamle menneske, det falne menneske i nye gevanter. Det som skifter gjennom historiens gang, er kun kulissene. Av natur og vesen er mennesket seg selv likt gjennom alle tider. Og grunnleggende i det falne menneskets psykologi og bevissthet gjennom alle tider, er en dypt forankret motstand og uvilje mot åpenbaringen. Kjødets – det gamle menneskets – attrå er fiendskap mot Gud (Rom 8,7)” (s 137f).

Når det moderne mennesket hevder at det ikke kan tro på det gamle budskapet i Bibelen fordi det er så ”gammeldag”, er dette bare en unnskyldning for å slippe å vende om. Likesom Adam og Eva gjemte seg for Gud etter at de hadde falt, gjør også det moderne mennesket det samme. Det gjemmer seg for Gud.

Skal ikke kirken ha noe nytt å komme med?, spør Bygstad. Han svarer selv: ”Kirken har aldri noe annet enn nytt å komme med såfremt den er sann.” Men det nye i kirkens budskap er ikke nytt i betydningen at det er nytt *i tid*, dvs. at det som er der i dag, ikke fantes i går. Det nye som kirken skal forkynne, er noe som er *kvalitativt* nytt, noe som er vesensforskjellig fra det som er. Den skal komme med noe fra Guds verden, i motsetning til det som kommer fra syndefallets verden – dvs. menneskets verden. Det som kommer fra menneskets verden, er nemlig gammelt. Om det ser aldri så moderne ut, har det likevel vært der like siden syndefallet. Den kristne kirke lever ikke med ryggen til fremtiden og ansiktet kun vendt bakover mot fortiden. Den kristne kirke er vendt mot den nye verden, ”den nye himmel og den nye jord”, som en gang skal komme, men som vi samtidig eier i troen allerede her og nå. Dette er gitt oss gjennom det budskap som

alltid er like nytt og friskt og som den kristne menighet aldri behøver å skamme seg over.

Bygstad setter utglidningen bort fra Guds ord innenfor de store folkekirkenene inn i en idéhistorisk sammenheng. Han viser hvordan det moderne mennesket er et resultat av den subjektivismen og relativismen som vokste fram av opplysningstiden. Opplysningstiden for 200-250 år siden innebar et dypt og gjennomgripende tidsskifte. Mens det europeiske mennesket tidligere alltid hadde hatt Gud og troen på Bibelen som selve orienteringspunktet i tilværelsen, ble dette erstattet med at mennesket selv ble sentrum og orienteringspunkt. Gud ble degradert til fordel for mennesket, og Bibelen ble bare betraktet som et uttrykk for tidligere tiders trosforestillinger. Menneskets egen fornuft ble gjort til høyeste autoritet. Det var "forstandens lys" som skulle rettledede mennesket gjennom tilværelsens kaos. Guddommelig åpenbaring var unødvendig.

Bygstad mener at moderne idéhistorie er utenkelig uten den tyske filosofen Immanuel Kant (1724-1804). Kant skiller mellom *das Ding an sich*, dvs. virkeligheten slik den er i seg selv, og *das Ding für mich*, dvs. virkeligheten slik den fortoner seg for meg. Kant mener at vi ikke kan vite noe om tingene eller verden slik den er i seg selv. Det eneste vi kan vite noe om er hvorledes vi ser og føler, iakttar og erfarer tingene. Det vi altså vet noe om, er vår egen erfaring og opplevelse av virkeligheten, men ingenting om virkeligheten i og for seg.

Når dette blir overført til teologien, skjer det noe katastrofalt, hevder Bygstad. "For dersom det er prinsipielt umulig å erkjenne virkeligheten, innebærer dette at Gud også er uerkjennbar... Dette innebærer at all teologi som har gjort seg avhengig av Kant, ikke kan tale om Gud og hans gjerninger til dom og frelse, men kun om menneskers erfaringer og opplevelser av det religiøse... På denne måten forlattes hele troen på at det finnes en objektiv åpenbaring, for i stedet å erstattes av interesse for det religiøse menneskes subjekt, dets ideer, følelser og opplevelser" (s 133).

Den liberale teologiens far, Friedrich Schleiermacher (1768-1834), bygger på Kants erkjennelsesteori. For Schleiermacher var det ikke viktig at teologien befattet seg med å studere hva Gud hadde åpenbart om seg selv i Bibelen, men hva det religiøse mennesket opplevde i møte med Gud. Men dersom ikke Bibelen er vår autoritet når det gjelder Guds åpenbaring om seg selv, er det umulig i det hele tatt å tale om en autoritet utenfor mennesket. Dermed blir mennesket sin egen autoritet, og ettersom forskjellige mennesker opplever og erfarer det guddommelige på ulike måter, blir dermed alt relativt. Når så en slik subjektivismen og relativismen gjøres til norm

i kirken, ligger veien åpen for alle mulige slags lærer og oppfatninger. For det moderne mennesket er dette en positiv utvikling, men for kirken er det selvødeleggende.

Bygstad skriver at den kristne menighets eksistensberettigelse ligger i dens troskap å gi videre det som er blitt overgitt til den. "Først og sist ligger kirkens eksistensberettigelse her. For likesom han som er Herre, har gitt oss et ord som står om himmel og jord faller, og han som har gitt det løftet at han "vil våke over det for å fullbyrde det" (Jer 1,11), så har hans folk som sitt fremst kjennetegn at det bærer Ordet videre gjennom tiden. Det som er oss overgitt, gir vi videre til våre barn – i uforandret skikkelse. Bare slik kan våre barn eie det som alltid er like nytt, like livgivende og friskt gjennom alle tider" (s 144).

Vi har i tidsskriftet *Biblicum* aldri lagt skjul på at vi tror at Bibelen er ufeilbar i alle stykker og at hvert ord er inspirert av Gud. Av dette følger at Skriften er absolutt autoritet i alle saker som angår lære og liv. Det er en stor oppmuntring å se at det fortsatt fins teologer som tror som oss. Når det gjelder Skriftens inspirasjon, sier for eksempel Bygstad: "Den inspirasjon vi her taler om, er ikke begrenset til det som gjerne kalles *realinspirasjonen*, dvs. den tro at de religiøse tanker en finner i Skriften er inngitt av Gud, men ikke disse tankenes språklige uttrykk... Hvis Skriftens tankemessige innhold ikke ligger i ordlyden, hva skal den ellers ligge i? Av denne grunn er det snarere rett å tale om *verbalinspirasjon* i Skriften. Profeter og apostler skrev "ord som Ånden lærte" dem (1 Kor 2,13)" (s 190f). Om Skriftens autoritet sier Bygstad: "Kilden til den kristne erkjennelsen ligger ikke, som i andre religioner, i menneskets eget hjerte. Den ligger utenfor oss, i Skriften, som dermed også blir den eneste norm for kristen tro og kristent liv... Skriftens *autoritet* henger sammen med dens åpenbaringskarakter. Fordi Skriften er inngitt av Gud, har forkynnelsen myndighet til, under henvisning til dens ord, å si "Så sier Herren". Det er ikke kirken eller kirkemøter som gir Bibelen autoritet, men omvendt. For Guds Ord var før kirken" (s 192f).

I artiklene som grupperes under emnet "Kirkesyn", tar Bygstad et kraft oppgjør med hele folkekirkeideologien. Først beskriver han hvordan Guds folk er et hellig folk, skilt ut fra den vantro verden. Det gammeltestamentlige Guds folk Israel er et forbilde på det nytestamentlige gudsfolk. I Det gamle testamentet er Gud Herren helt forskjellig fra hedningefolkenes guder, og derfor blir også hans folk helt forskjellig fra andre folk. "Hvem Gud er, blir konstituerende for folkets identitet" (s 216). Fordi Gud er hellig, er også hans folk hellig.

Bygstad forklarer også hva som er grunnen til gudsfolkets hellighet. Med

tilslutning til Luther sier han at kirkens hellighet ikke er en gjerningshellighet, men en *troens* hellighet. ”Kirken er først og sist *communio sanctorum*, der de hellige er de som er rettferdiggjort av troen på evangeliet” (s 222). Og fordi det er troens hellighet, er kirken til sitt vesen usynlig. ”Likevel har denne usynlige kirken klare synlige *kjennetegn*: Ord og sakrament. Der evangeliet forkynnes rett og sakramentene forvaltes i samsvar med Kristi innstiftelse, er også kirken til stede. Den etter sitt vesen usynlige kirken blir synlig i samlingen om ord og sakrament” (s 222).

Folkekirken forsøker å viske ut dette skille mellom det hellige Guds folk og verdens mennesker. Den ønsker å fjerne grensene. Men det som da skjer, sier Bygstad, er at kirken samtidig mister sin identitet. ”Den grenseløse kirke, blir den identitetsløse kirke” (s 219). Den Hellige kaller de troende til å være hellige ”og *derfor annerledes enn den verden vi lever i!* En kristen kirke er ikke kalt til å følge med tiden, men til å følge Herren Kristus, *mot tiden*” (s 236).

Men en kirke som går mot tiden, er dømt til å bli foraktet. ”Vandringen kan være ensom og stå i trengselens tegn. Men står den under *løftet*, har vandringsmannen hva han trenger. Derfor er det viktigste spørsmålet når vi møter nøden, ikke ”hva skal vi gjøre?” men ”hva vil vår Gud gjøre?” ” (s 233).

Bygstad mener at kirkens krise først og fremst består i en dyp krise i forholdet til Guds eget ord i den hellige Skrift. ”Kirkens grunnvoll går i oppløsning. Innen aktivismen har en mistet troen på Ordets virkekraft for å erstatte den med egen innsats. Innen liberale kirkelige kretser har en mistet troen på ordets sannhetsinnhold for å erstatte dette med modernitetens og subjektivismens *panta rei* (alt flyter). Innen spiritualiserende retninger som karismatikken har en mistet troen på Ordet som Åndsmeddelende middel for å erstatte det med storpredikanten og opplevelsen som hovedmiddel. Og innen sakramentaliserende kretser finner vi en tendens til å anse som mindre viktig Ordet og forkynnelsen som nådemiddel – til fordel for en oppgradering av sakramentene, i det en spiller Ordet ut mot sakramentet... Felles for disse ulike strømningene er at de alle setter forkynnelsen av Ordet lavt” (s 226f).

Imot denne forakten for og nedgradering av Ordet hevder Bygstad med styrke at forkynnelsen av Guds ord er virkefull, så sant det er *Guds* ord som blir forkynt, og ikke mennesketanker. I Guds ord arbeider den Hellige Ånd og ved dette Ord utfører den Allmektige sitt verk. ”I den sanne forkynnelsen trer predikanten tilbake for budskapet, så høstens Herre kan få arbeidsrom” (s 227).

Det er ofte vært vanlig – spesielt innen norsk kristenliv – å betrakte den liberale utglidning som noe som først og fremst skjer innenfor kirkelige kretser, og ikke så meget i de kristne lekmannsorganisasjonene og på bedehuset. Bygstad er ikke så sikker på at bedehusfolket går fri den læreoppløsningen som følger av den liberale teologien. Han skriver: ”Organisasjonene har jo ofte rost seg av at om liberal teologi og unnfallenhet førte ordet innen den offisielle kirke, da kunne en likevel bli bevart på bedehuset. I dag må vi se i øynene at dette er en sannhet med store modifikasjoner. Det er vel snarere slik at der kirken går foran, følger organisasjonene etter. Bare noen år senere” (s 251).

Når man leser denne boken av Jan Bygstad, skinner det tydelig gjennom en stor sorg over den utglidning som finner sted innenfor folkekirken. Dette er en sorg som undertegnede deler fullt ut. Det er tragisk at en kirke der alle hungrende og tørstende sjeler i tidligere tider kunne få formaning og trøst, rettleiding og omsorg, i lov og evangelium, nå bare serveres steiner for brød. Man har forsøkt å redde troen ved å gjøre den spiselig for det moderne mennesket, men har dermed ødelagt troens egenart.

Boken preges av at forfatteren selv står i en strid i forhold til den kirken han har tilhørt og vært prest i. Han kommer ikke med noen konklusjon i boken om hva alle troende innenfor den norske kirke bør gjøre i den alvorlige situasjonen kirken befinner seg i. Det virker ikke som forfatteren selv har noen tro på at kirken kan reddes. Han mener at kirken er blitt en ”løgnkirke”. Kanskje det da er på tide å formane alle de troende: ”Dra bort fra henne, mitt folk, så dere ikke har del i hennes synder og ikke rammes av hennes plager” (Åp 18,4).

EE

Utblick över samtiden

Är du som kristen en förtryckt och underkuvad människa?

I *Kristen Fostran* nr 7/2001, skriver kyrkoherde Arne Lindgren under denna rubrik bl a följande: "När människan 'avskaffar' Gud blir hon helt beroende av andra människor. Om hon får makt över andra blir hon nyckfull och farlig. ... Redan den som intar en indifferent hållning till Gud och religion kan orsaka sociala komplikationer. En enveten gudsförnekare orsakar med säkerhet sådana. Han erkänner inte någon auktoritet utöver eller utanför människan själv. All makt ska utgå från folket. ... Tragiken fullbordas när detta ateistiska synsätt och handlande uppställs som kvalifikationskrav på dem som ska leda en kristen kyrka. ... Denna tidsålders maktmänniskor kommer visserligen att missbruka sin makt genom att kriminalisera normerna. All tydlighet i Bibeln betraktar de som förtryckande. De lagstiftar bort vår frihet att hålla de förbund som Gud i urminnes tider slutit med människosläktet till grund för lycka på jorden och salighet i evigheten. Vi blir då till en tid marginaliserade och förföljda, fördrivna och utestängda. Men i allt detta vinner vi en härlig seger i honom som älskar oss och gått i döden för oss. Och detta är den seger som övervinner världen: vår tro".

Arne Lindgrens bok *Min kyrkohistoria* recenserades i förra numret av denna tidskrift.

"Möte med vänner"

Under denna rubrik skriver *Budbäraren* nr 38/2001 en artikel om att Åslunga Evangelisk-Lutherska Missionsförening i norra Skåne, som är en förening inom Bibeltrogna Vänner, firar sitt 100-årsminne. Budbäraren är på besök för att lära känna en av "grenarna på Roseniusträdet". Nu råkar detta minne sammanfalla med nittioårsminnet av splittringen mellan Evangeliska Fosterlandsstiftelsen och Bibeltrogna Vänner, vilka nu ska börja "samtala" med varandra igen. Splittringen för nittio år sedan orsakades av den spirande bibelkritik inom EFS, som framkom genom missionsinspektör Adolf Kolmodins bok *Kristendomen och den urkristna församlingens Bibel*, EFS förlag. Axel B. Svensson, som var predikant i Betlehemskyrkan i Stockholm, reagerade på denna bok och protesterna blev till slut så starka att en splittring var ofrånkomlig. På årsmötet 1911 kom kretsen kring Axel B. Svensson att uteslutas ur gemenskapen och de som följde Svensson kallades just "Bibeltrogna Vänner".

I reportaget är Budbäraren på besök hos sina förra meningsmotståndare och detta blir ett möte med vänner. Nu är det andra eller tredje generationen av BV:are som träder fram i reportaget och en av dem säger: ”Jag minns inte varför de delade på sig”. Fredrik Hector, en annan ung man, säger sig tro att ”splittringen inte bara hade teologiska skäl, utan även personliga”.

En överskrift i artikeln förkunnar att *Kristuskärleken förenar EFS och BV*. Om det nu är så idag att värmen och kärleken har framskjutna positioner i de båda organisationerna, betyder det då att det saknades vid tiden för splittringen? Fredrik Hector ”tror att det fanns personliga motsättningar med i bilden, Axel B. Svensson, en stor verbal begåvning och en betydande personlighet inom EFS, var kanske inte ’smidig alla gånger’. Det var en annan tid, och en annan kultur”.

Ja, man kan nog vara ganska säker på att om samma situation inträffat med den idag rådande inställningen hade i alla fall ingen splittring ägt rum. ”Samtalen mellan de båda samfundet har betydligt bättre förutsättning nu än för några år sedan”, säger Hector och fortsätter med att tala om dagens samhälle som mindre polariserat. ”För 20 år sedan var BV en oerhört konservativ rörelse, som var sig själv nog”.

Vad säger den generation som arbetat och kämpat för bibeltron, om det omdömet? Var det verkligen för att ”vara sig själv sig nog” som den smärtsamma delningen en gång ägde rum? Den historia vi känner om bakgrunden passar inte alls in i den beskrivningen. Striden om Kolmodins bibelkritik gällde tron på en ofelbar Bibel, inte att upphöja en organisation till självgodhet och fariseism. Vidare kan man bara konstatera att det inte var ett politiskt, polariserat samhälle som Axel B. Svensson vände sig mot då han tog upp striden. Han var klar över att det var oändligt mycket mer än så som stod på spel. Men alldeles rätt, han var inte ”smidig”, men det kan man väl knappast beskylla Luther eller Paulus heller för att vara?

Akut pastorsbrist hotar

275 av Sveriges frikyrkoförsamlingar saknar pastor, enligt finlandssvenska *Korsets Budskap*, nr 10/ 2001. I tidningen träder två f d pastorer fram och berättar om hur arbetsamt och tungt det var att fungera som pastor i församlingen. Församlingsmedlemmarna engagerade sig inte och ofta förekom det konflikter i församlingen. Pastorn kände att församlingen hade alldeles för stora förväntningar på honom och han orkade inte motsvara dessa. Ekonomin var ett annat stort problem: församlingen hade inte råd att betala för den insats som gjordes och pastorn kunde inte försörja sin familj på en så låg lön. Ett annat problem som möter pastorn är ensamhet

i tjänsten, han har helt enkelt ingen att tala med och rådgöra med i svåra frågor.

De två f d pastorerna har väl inget svar på frågan vad som måste göras åt saken. Säkert är att det är en helt annan bild av församlingsarbete än vad man annars möter i de kyrkliga publikationerna.

Frikyrkoförsamlingarna har ju sin existens i den *konkurrensutsatta sektorn* som det skulle heta om det gällde näringslivet, Sv. Kyrkans pastorer har ju förmånen att leva under den ”*skyddade sektorns*” tak vad avser avlöning och förmåner.

Om frågan ställs, varför har man överhuvudtaget en församling? Vad var det som gjorde att dessa frikyrkoförsamlingar bildades en gång? Var det inte just för att den stora statliga institutionen svek i sin kallelse och hade ingenting att ge åt de hungrande själarna? Var det inte för att evangeliet skulle bli predikat och människor skulle komma till tro? Hängivenhet och entusiasm för Guds ord var drivkraften och utmärkande vid bildandet av dessa församlingar. Men en fri församling ska vara medveten om att det är förenat med uppoffringar för både pastor och församlingsmedlem. Det NT:liga ämbetet är inget ”äroämbete” i denna världen, det kommer alltid att förbli ett ämbete under korset. De unga män som är beredda att gå in i detta ämbete ska vara medvetna om det och förberedda på det. Men de ska också uppmuntras på ett riktigt sätt av Skriften som ger stora och härliga löften till den trogne förvaltaren. Även om de yttre omständigheterna är ringa och oansenliga är det genom detta ämbete undervisningen från den evige Guden när det lyssnande örat och därmed skapar och stärker tron i hjärtat. Det är hela församlingens uppgift, det är hennes kallelse. Därför måste församlingen förbli vid Guds ord och den rena bekännelsen. Sviker hon den sviker hon därmed sin Herre som kallat henne till den uppgiften. Församlingen ska inte endast passivt se på hur pastorn arbetar och kräva resultat, utan troget stå vid hans sida med uppmuntran och förbön.

För femtio år sedan

På annat ställe i denna tidskrift omnämndes att den existerat i sextiofem år. Ibland kan det vara intressant att se efter vad som på den tiden var aktuellt i det teologiska samtalet. För precis femtio år sedan behandlade dåvarande redaktören frågan om hur Kristi eviga gudom förnekades inom kristenheten i allmänhet och av liberala biskopar i Sv. Kyrkan i synnerhet. En viss avliden biskop, Torsten Bohlin, hade i flera böcker enligt redaktören förnekat just Kristi gudom och jungfrufödelsen. Av redaktören ansågs han långt farligare än den kände filosofen och gudsförnekaren Hedenius, som

på den tiden ofta förekom i debatten med sina förnekelser av Gud och allt gudomligt. Vi citerar: "Avfallet från tron innanför den kristna kyrkan har i alla tider varit en långt större fara än angreppen utifrån. En amerikansk författare påpekar för en tid sedan att en allt större del av kristenheten har slutat att reagera mot den förnekelse som framträder innanför den kristna kyrkan. Däremot reagerar man emot dem som påpeka att sådan förnekelse existerar" (*För Biblisk Tro* 3/1951).

Det kunde lika gärna vara sagt idag, men med den nyansskillnaden att idag knappt någon reagerar alls, oavsett vad som kommer fram. Omsorgsfullt ser man till att marginalisera den som vågar ha minsta avvikande mening. Det ska vara högt till tak men bara i det fall då det gäller förnekelse och otro: det finns ingen takhöjd alls när man vill försvara den bibliska tron och sanningen.

I nr 4 av samma årgång tar man upp en fråga som också är aktuell, nämligen "om skillnaden mellan att *anknyta* det kristna budskapet till varje tids särskilda förutsättningar och att *anpassa* det kristna budskapet till varje tids smak och tycke". I artikeln betonas hur viktigt det är att människor som lyssnar till detta budskap får klart för sig att det är en evig sanning som förkunnas. Vi citerar: "Att förändra det kristna budskapets innehåll är i verkligheten lika orimligt som att tala om att förändra tyngdlagen. Lika huvudlöst som det vore att tala om att tyngdlagen numera är föråldrad och kräver justering, lika orimligt är det att säga att det kristna budskapets innehåll, sådant det möter oss i Nya testamentet, behöver moderniseras. Här har vi att göra med 'den tro, som en gång för alla blivit överlämnad åt de heliga'".

En kristendom utan dogmer är ingen kristendom

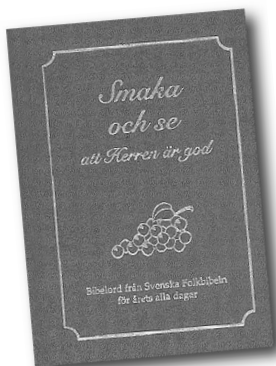
Under denna tänkvärda överskrift i samma nummer citerar och kommenterar dåvarande red. A. Alsterdal, som skriver i *Folklig Kultur*. Vi citerar följande:

"... 'De evangelier, vars rena lära man velat spela ut mot kyrkans dogmer, vimlar i själva verket av klart formulerade dogmer. Gud är en, han har skapat himmel och jord, han har sändt sin son, som offrats för mänsklighetens skull men uppstått på tredje dagen osv. Majoriteten av de kristna dogmerna har alltså inte tillkommit genom majoritetsbeslut på kyrkomötena, vilket man annars väl föreställer sig.'

Sådana riktiga och förnuftiga ord kan man alltså få höra från denna världens människor. De inse att 'dogmerna' d v s de kristna läroren, ingalunda är den nutida människans egentliga svårighet när det gäller kristen-

domen. Den liberala teologien, i den gestalt den hos oss i Sverige framträtt i t ex Emanuel Linderholms och Torsten Bohllins formulering, har ju däremot menat, att 'dogmerna' måste strykas eller modifieras, om man skall vinna 'den moderna människan'. ... Det är icke underligt, att kristendomens motståndare bemöta en sålunda 'moderniserad' kristendom med förakt. Ty det måste ju stå klart för dem att teologer, som på detta sätt söka att 'förbättra' kristendomen, i själva verket övergått till den sekulariserade människans ståndpunkt. Ty om de trodde att de bibliska lärorna är sanna, så skulle de akta sig för att beskära eller utmönstra dem. Om man vet sig äga sanningen och man vidare tror, att ens eget och andras eviga väl hänger därpå att man tar denna sanning på allvar – då blir sanningen för en övermåttan viktig och dyrbar. Man leker icke med det som liv och död hänger på.”

AS

Smaka och se att Herren är god

Bibelord från Svenska Folkbibeln för årets alla dagar. Bra som presentbok. Tåligt omslag. Perfekt att ha med sig i handväska eller innerficka. Ej årsbunden. Kan användas från år till år.

Pris 89:–

Beställs från
BIBLICUMS FÖRLAG, N Stationsg 29, 287 72 Traryd
E-mail: carl-peterson@rixtele.com

Stöd Biblicums nya teologiutbildning

- en teologisk utbildning som är fast grundad i den heliga Skrift och den lutherska bekännelsen
- vid en skola där Bibeln fortfarande betraktas som Guds ofelbara ord och högsta auktoritet för lära och liv

Herren förmanar sin kyrka genom aposteln Paulus: ”*Det som du har hört av mig inför många vittnen skall du anförtro åt pålitliga människor, som i sin tur skall bli utrustade att undervisa andra*” (2 Tim 2:2).

För att förbereda pastorer som trofast förkunnar och undervisar i Guds ords sanningar, har Stiftelsen Biblicum beslutat starta en pastorsutbildning på heltid i samarbete med Lutherska Bekännelsekyrkan från och med hösten 2002. Syftet med utbildningen är att utrusta Guds kyrka med pastorer som ”rätt delar sanningens ord” (2 Tim 2:15) och förkunnar hela Guds rådslut i lag och evangelium.

Undervisningen kommer att bedrivas vid Biblicums institution i Ljungby och hållas av professorer och lärare från bekännelse-trogna skolor inom LBKs systerkyrkor förutom av några av LBKs egna pastorer.

Var med och ge ditt stöd till denna stora uppgift!

Sänd din gåva till Stiftelsen Biblicum, postgiro 15 23 35-6

Handledning i kristen tro

PAUL E. EICKMANN

GUDS VÄLDIGA GÄRNINGAR

Denna handledning riktar sig till vuxna som vill lära sig Bibelns huvudläror som de bekänns av den lutherska kyrkan. Syftet har varit att låta den heliga Skrift tala för sig själv.

De första elva kapitlen följer den bibliska historien, från världens skapelse till hur Gud församlar den kristna kyrkan. Kapitel 12 t.o.m. 20 tar upp andra viktiga läror. Boken innehåller även tre nyttiga bilagor: 1) Några klipp ur kyrkans historia, 2) Luthers lilla katekes, 3) Kristna frågor.

Övertygelsen att Bibeln är Guds ofelbara ord genomsyrar bokens hela framställning av *Guds våldiga gärningar*.

Pris: 100 kr pr ex. –

75 kr pr ex. vid beställning av mer än tio ex.

Beställs från Biblicum, N Stationsg 29, S 287 72 Traryd.
Tel 0433-62580. E-mail: carl.peterson@rixtele.com

**Biblicums förlag, i samarbete med
Lutherska Bekännelsekyrkans litteraturkommitté**

Beställ teol dr Wilbert Kreiss' skrift

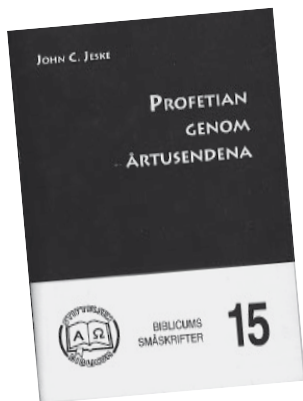
Dopet enligt Bibeln och bekännelsen

LÄS OM

- Den bibliska läran om dopet
- Dopets betydelse för en kristens dagliga liv
- Barndopets teologiska berättigande
- Vartill förpliktar barnens dop föräldrarna?

Pris endast 35 kr.

Beställas från Tidskriften *Biblicum*,
N Stationsg 29, 287 72 Traryd. Postgiro 15 23 35-6.

Professor John C Jeske

Profetian genom årtusendena

Profetian...

- från Adam till Mose
- under den teokratiska tiden
- från babyloniska fångenskapen till profetians uppfyllelse
- i Nya Testamentet

Hur skall det profetiska budskapet tolkas?

Pris 50 kr. Beställ denna viktiga skrift från
Tidskriften *Biblicum*, N Stationsg 29, 287 72 Traryd.
Postgiro 15 23 35-6. E-mail: carl.peterson@rixtele.com

Vädjan om hjälp

■ Vi väddjar till alle som förstår värdet av ett fritt bibelforskningscentrum för information och forskning att ekonomiskt stödja Stiftelsen Biblicum. Utan trogna understödjare kan Biblicum inte fullfölja sin viktiga uppgift.

Bankgiro Sverige 251-4701
Postgiro Sverige 15 23 35-6
Bankgiro Norge 7877.08.15400
Leonia Finland 800054-1094992

■ Hjälp oss att sprida våra böcker och småskrifter! Inte minst studerande och lärare behöver en saklig information om Bibeln och bibelforskningen, som inte tar sin utgångspunkt i förlegade bibelkritiska teorier utan noggrant presenterar *biblsk tro* och *historiska fakta om Bibeln*.

■ Hjälp oss också att få flera understödjare och prenumeranter på vår tidskrift!

Stiftelsen Biblicum

Besöksadress:

Hantverkargatan 8B, 341 36 Ljungby. Tel 0372/86303

Postadress:

Ordförande Alvar Svenson, Klasgatan 10, 340 14 Lagan
Tel 0372/30857. E-mail: alvar.svenson@swipnet.se

Tidskriftens expedition:

Carl Peterson, N. Stationsg. 29, 287 72 Traryd
Tel 0433/62580. E-mail: carl.peterson@rixtele.com

Kontakt i Norge:

Egil Edvardsen, Solåsvn. 20, 4330 Ålgård
Tel 51617540. E-mail: egil.edvardsen@luthersk-kirke.no

Biblicum på internet: www.biblicum.org